

Çağrılmayan Yusuf

Raziye Kubat

Dalgin Sular & İskender Savaşır

ceres
YAYINLARI
DALGIN SULAR

Çağrılmayan Yusuf

Raziye Kubat

Dalgın Sular & İskender Savaşır

Görseller ve Metin: Raziye Kubat

Grafik Tasarım : Gizem Güvendağ

Düzelti : Anita Sezgener

Resimler: Gravür baskılar hariç diğerleri;

Kağıt üzerine karışık teknik - 21x30 cm - 2012-2013

Teşekkürler;

"Çağrılmayan Yusuf" çalışmasında emeği geçen;

Hayaka Artı, Uygur Asan, Gizem Güvendağ, Elif Köksal, Canan Pak, İskender Savaşır, Google Search, Anita Sezgener, Buğda Savaşır Uluğ, Ceres Yayınları

Bu kitabın tüm yayın hakları Türkiye'de CERES YAYINLARI'na aittir.

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında

yayıncının izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

ISBN : 978-605-4910-05-2

Telif Hakkı © 2014 Raziye Kubat

2014 CERES YAYINLARI

Şubat 2014

Baskı ve Cilt

Ajans Plaza Tan. ve İlet. Hiz. Ltd.Şti.

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/251

Topkapı - İstanbul Tel: 0.212.612 85 22

CERES YAYINLARI

Abide-i Hürriyet Cad. Üçler Apt. No: 141 K: 5 D: 9 Şişli - İstanbul

Tel : 0212.296 41 30

Faks : 0212.296 41 32

www.ceresyayinlari.com ■ iletisim@ceresyayinlari.com

Raziye Kubat

Çağrılmayan Yusuf

1968 yılında Malatya'da doğdu. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden 1989 yılında mezun oldu. İstanbul'da yaşıyor.

www.raziyekubat.com

"Emrullah Efendi kucağındaki küçük oğlanı fark ettiğinde vücudunun titrediğini, akşam güneşinin gözünün içinde dans ettiğini hissetti. Esîre biraz uzağındaydı ve sanki bir yabancı gibi duruyordu. Bu sırada uzaklaşan esir tüccarını da gördü. "Ne zaman konuştum da aldım bu sübyanı?" der gibiydi içinden. Gökyüzüne baktığında havanın kararmakta olduğunu fark etti. "Halbuki öğlendi buraya geldiğimde, veya ikindi..." diye mırıldandı."

Dalgın Sular projesine katılmam da aynen böyle olmuştu. İskender, proje başladığında "Raziye, ne dersin içinde yer alır mısın, destek olur musun projeye?" dediğinde başıma geleceklerden habersiz evet dedim ve yarı yolda bırakmadım Dalgın Sular'ı.

Kafkas sürgünlerinin torunlarıyla yaptığım gravür atölyesi akabinde Ajiba Faruk'un saatlerce Abhazca şiir okuyuşundan o kadar etkilenmişim ki, tüm torunlar ve ben Kefken sahilindeki, sürülenlerin ilk sığındığı mağarada ve sahilde çekimler yaparken bulduk kendimizi. Ajiba Faruk Nanni şiirini ve devamlı çantasında taşıdığı diğer şiirleri yaklaşık dört saat aralıksız okudu dalgalara karşı. Büyülenmişim. Şiirde bahsi geçen hikâye şöyle: gemiyle sürülenler zorlu yolculuk yapar ve bir bebek ölür, ama anne bebeğin öldüğünü söylemez askerlere çünkü denize atılsın istemez. Kıyıya gelene kadar ninni söyler ölü bebeğine.

Sürgünleri anma gününde, Kefken mağarasındaki video yerleştirmeden sonra bir sosyal hizmetten kurtulmanın sevinci içindeyken kendimi bir anda Dalgın Sular çizgi romanının senaryo tartışmaları içinde buldum. Tarihi bir gerçektir, gemi ile gelenlerin açlıktan çocuklarını esir pazarında satmaları. Gemideki çocuk aslında ölmüyor (hem üzüntümüzde azalacaktı), esir pazarında satılıyordu ama kime? Henüz hikâyenin içinde taze kaybolmuş biri olarak: "bebeği iyi bir insan alıyor, aktar Emrullah Efendi" deyiverince hikâye hayatıma bir şekilde girmiş oldu. Bir hafta sonra da içimden "Yusuf'un yüzü gülsün" cümlesi geçince satılan çocuğun ismi de böylece YUSUF olmuş oldu. Ve bu metinleri nasıl yazdığımı hâlâ anlayamıyorum, biraz mahcubiyetle okuyorum kitaptaki hikâyemi şimdi. Yazı yazarak ömrünü tüketenlerden biraz da özür dileyerek.

Yusuf'un satıldığı 1864'ten 1940'lı yıllar arasındaki serüvenini yazabildim. Sonraki yıllar için sadece görsel kurguyu gerçekleştirdim. Dalgın Sular anlatısının kahramanlarından katledilen emniyet müdürü Yusuf'un geçmişi cenaze töreninde son buldu.

Görsellerin sadece Ragıp Paşa'nın portresi dışında hepsi, Google aramalarında bulduğum fotoğraflar referans alınarak yapılmıştır, gazete fotoğrafları da buna dahil olmak üzere. Projenin bitiminden yaklaşık 8 ay sonra "Sonsöz"de göreceğiniz, İskender Savaşır'ın aile albümünden fotoğrafları; bu kitabın tasarımı aşamasında elime ulaştı ve seçki yapıldı.

İskender, 1864- 2000 yılları arasındaki dönemde, Yusuf ve soyunun serüveni odağında kendi cephesinde olup bitenleri de kitabın "SONSÖZ"ün de sunuyor. Çağrılmayan Yusuf çalışmasındaki, görseller – yazı ve videolar sanat hayatımın dönüm noktalarından biridir. Süreçteki emeği için ve beni sabır taşı haline gitirdiği için de kendisine ayrıca teşekkür ederim.

Emrullah Efendi
1864

Yusuf ile Emrullah Efendi

Emrullah Efendi'nin çileli rüyasını sabah ezanı bozdu. Besmeleyle kalktı, gördüğü şeyin rüya âleminde olduğunu anladığında şükürler etti... Abdestini alırken yine rüyasını hatırlayıp, "şerler defola, şerler defola, şerler defola" diye söylendi.

Emine kalfa ile yaşadığı bu ev eskiden küçük gelirken sanki yıllar içinde odalar doğurmuş, tavanları yükselmiş, seslerin hiçbir engelle takılmadan kendine çarptığı bir mekân haline gelmişti. Aynada yüzüne bakarken pencereden yansıyan ışık, ona kahve zamanını hatırlattı.

Salondaki cumbadaki sedire doğru giderken pencereden dışarı bakmayı ihmal etmedi. İstanbul yeni bir nisan gününe hazırlanıyordu, insanlar yollara düşmüştü. Arnavut kaldırımını yavaş yavaş inletmeye başlayan at nallarının şakırtısı huzur verdi Emrullah Efendi'ye. Pencereden uzaklaşacakken, Mevlevihane'nin çatısını, ağaçların arasından fark etti. İçinden "Ahh, İhsan Efendi" diye geçirdi ve gece gördüğü rüyayı tüm canlılığıyla hatırladı.

O sırada emektar Emine kalfanın, elinde yine emektar kahve tepsisiyle girişini gördü. Sedire oturdu, nargileden bir nefes aldı. Kahvesini yudumlarken, rüyasının o sarsıcı görüntülerinin kaybolmasından korkarak, teker teker hepsini hatırlamaya çalıştı.

Rüyasında; Mevlevihane'de,

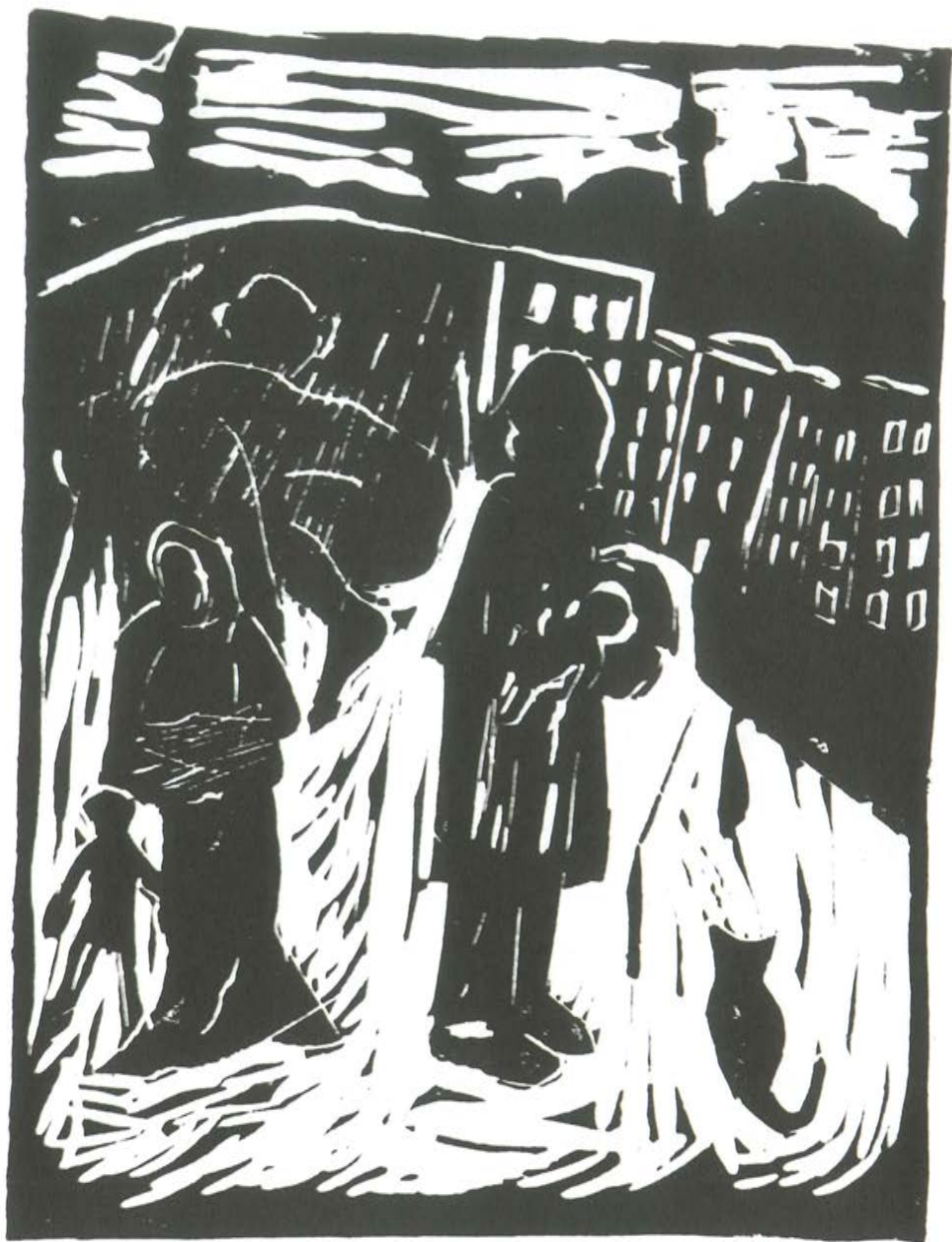
Neyzen İhsan Efendi'nin yine büyülediği meclisteydi.

Emrullah Efendi iki dünya arasında, kafası duvara yaslanmış kendinden geçmişken omzunda İhsan Efendi'nin elini fark etti. İhsan Efendi bir eliyle omzunu tutarak, öteki eliyle Emrullah Efendi'nin avucuna bir şey bıraktı. Emrullah Efendi, gözlerini açtığı anda, tuhaf şekillerin oluştuğunu gördü. Akan ırmak değildi, avuç ayasından dışa doğru akan umman hiç değildi. "Yârab, nedir bu su?" derken, avuçlarında sıraya dizilmeye başlayan damlaları gördü. Ama dizilenler gözyaşı damlalarıydı. Yolunu bilen, birbirlerine hiç dokunmadan yan yana dizilen damlaların tesbih şeklini aldığını gördü.

Bir gözyaşı damlasının giderek büyüdüğünü, ona doğru yaklaştığını fark etti. Damla yaklaştıkça içinde bir suret belirdi. Karanlıkta ışık saçan damlanın içinden küçük bir oğlan çocuğu Emrullah Efendi'ye gülümsemeyerek bakmaktaydı.

2/10/2012 Raye A 2012

E/A

Raymond K. 2012

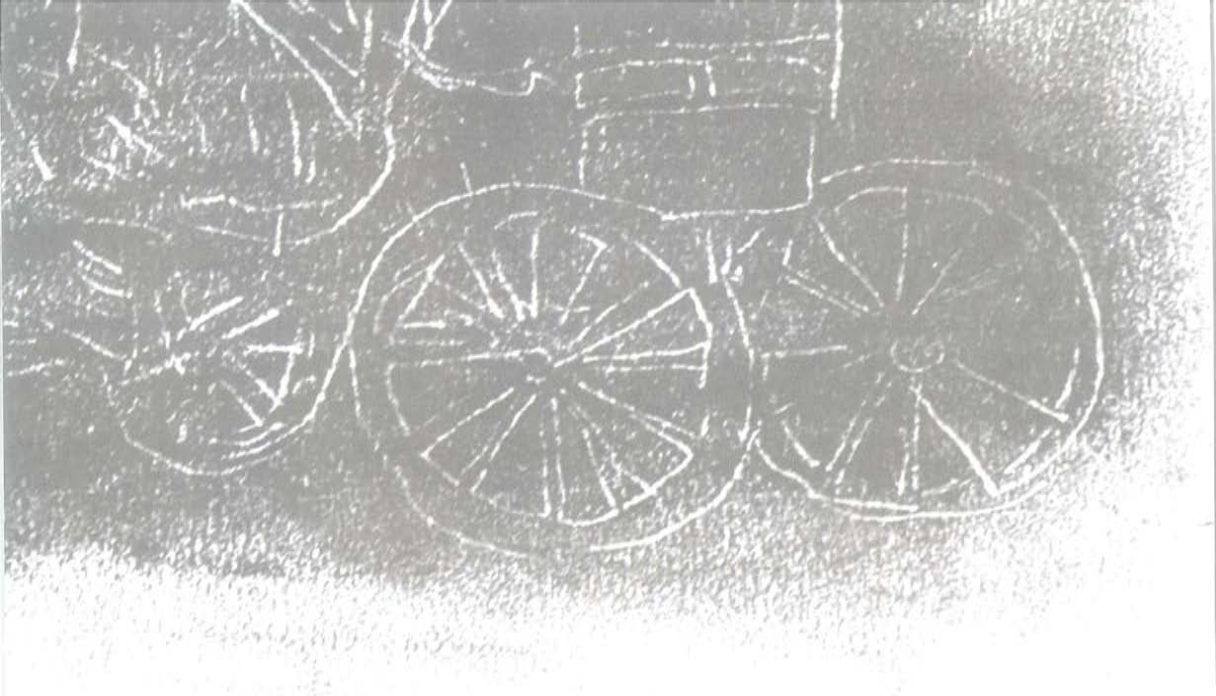
Aktar olan Emrullah Efendi'nin babası, sonradan Müslüman olmuş devşirmelerdendi. Her ne kadar camiye düzenli gitse de, huzuru Mevlevihane'de bulmuştu. Mevlevihane ile kurduğu derin gönül bağının sebebi de çok gençken tanıştığı İhsan Efendi idi.

Emrullah Efendi'nin esrik günü, sabah kahvesinden sonra da devam etti. Öğlen olmuştu aktar dükkânına gitmeye karar verdiğinde.

Esir pazarının yakınlarından geçerken kalabalıktan yükselen "VAZGEÇTİİİİİİM!" cığlığı, onu yerine mihladi. Sese doğru yöneldi. Cığlığın sahibi bir kadındı; tuttuğu yarı çıplak oğlan çocuğunu havaya kaldırırken haykırdığı "kendi canımdan, kendi kanımdan" nidası, Emrullah Efendi'nin gözlerini yaşartmıştı.

Emrullah Efendi, yine 'kalp yolu' günündeydi. Böyle günlerde biraz mecnunlaşıp hedefi belirsiz yürüyüşlere çıkardı. Gideceğini önceden hesap ettiği yerlere de gitmeyi unuturdu. Bu da, öyle günlerden biriydi işte.

Haykıran kadına doğru yaklaştı Emrullah Efendi, amacı sesin geldiği yüzü görebilmekti. Esîrenin yanında 5-6 yaşlarında bir oğlan çocuğu daha olduğunu gördü. Çocuğun keskin ve hatta öfkeli bakışlarından içi ürperdi ve hemen gözlerini kaçırdı. Tül peçenin ardından bile olsa kadının beyaz tenli, siyah saçlı olduğunu görebilmişti. Elleri ince ve narindi. Elini bebeğe doğru uzatan Emrullah Efendi'yi fark eden esîre, çocuğu kucağına doğru çekti ve geriye bir iki adım attı. Emrullah Efendi, çaputların içinde, henüz yaşını doldurmamış sübyanın gülümseyen, çakır, ela gözleriyle karşılaştı...

Emrullah Efendi kucağındaki küçük oğlunu fark ettiğinde vücudunun titrediğini, akşam güneşinin gözünün içinde dans ettiğini hissetti. Esîre biraz uzağıdaydı ve sanki bir yabancı gibi duruyordu. Bu sırada uzaklaşan esir tüccarını da gördü. "Ne zaman konuştum da aldım bu sübyanı?" der gibiydi içinden. Gökyüzüne baktığında havanın kararmakta olduğunu fark etti. "Halbuki öğlendi buraya geldiğimde, veya ikindi..." diye mırıldandı.

Anne sanki bir müddet önce çılgınca "vazgeçtiim" çılgınlıkları atan kadın değildi. Duru bir bakışla Emrullah Efendi'ye dönüp baktı ve 5-6 yaşındaki diğer oğlunu yanına çekti. Arkasını döndü ve uzaklaşmaya hazırlandı. Emrullah Efendi kafasına doluşan soruların kovanında çırpınırken esîreye soracakları bir türlü çıkamadı ağzından; dudakları mühürlenmişti sanki.

O an aklındaki tek düşünce, sağlam bir bez bulup bebeği sarmalamaktı. "Bu çaputlara sarılıyken çocuğu nasıl eve götürebilirim, bir şeyler bulmalı!" diye düşünürken Sultanahmet'e kadar yürümüş olduğunu fark etmedi bile. Bir faytona bindi ve bebeği pardösüsünün içine gizledi. Çocuk meraklı gözlerle etrafa bakarken Emrullah Efendi rüyasını tekrar hatırladı ve gözyaşlarının bebeğin yüzüne düşmesine engel olamadı. İşte bebek o anda bastı çığılı ...

Avluya girmeden önce etrafına bir göz attı Emrullah Efendi; hava iyice kararmıştı ama yine de iyice sakladığı çocuğu görmesini istemiyordu kimsenin. Parasını alan faytoncunun ettiği birkaç kelime ve atların soluması dışında, her yer sessizdi. Tüm mahalle sessizliğiyle sırrına katılmış gibiydi.

Gümbürtüyle çalınan kapıya Emine kalfa telaşla yetişti. Karşısında, kucağında çocukla, yüzü alev alev Emrullah Efendi'yi görünce şaşkına döndü. Emrullah Efendi, pazardan alışveriş yapmış bir ev erkeği edasıyla, bir paket uzatırcasına, bebeği Emine kalfaya uzattı ve ayakkabılarını çıkarmaya koyuldu.

Emine kalfa, kucağında bebek, şoktaydı. Emrullah Efendi de, "kalfa, sübyanın karnını doyur" diyebildi sadece...

Rüyalarının rehberliğine inanmayı seçmiş olan Emrullah Efendi, yıllar sonra kendini tekrar bir baba olarak hissediyordu. İçi içine sığmıyor, çocuğun sesinin geldiği odanın kapısına gidip gidip dönüyor ama kapıyı aralayamıyordu. Hazır hissetmiyordu kendini bir türlü.

Geceleyin içerideki odadan gelen çocuk ağlaması ve mırıltıları eşliğinde evin içi ni tavaf eden Emrullah Efendi, huzur, telaş, umut ve korkuyla sarmaladığı yumağı gönlüne yerleştirdi. Bu yumağın bir ömür boyu çözölemeyecek bir çile olduğunu sanki hissetmişti.

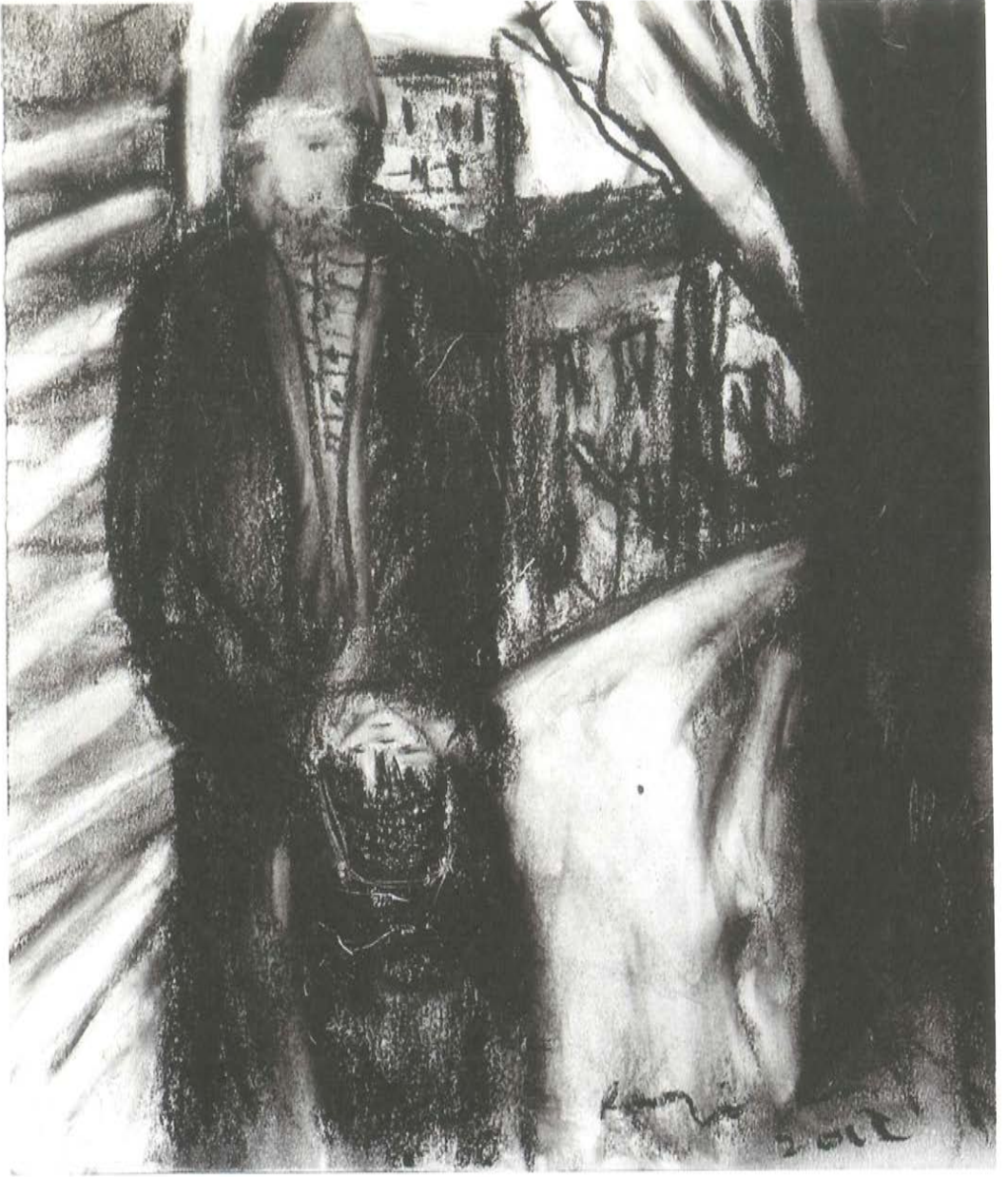
O gece Emrullah Efendi rüyasında, Galata Kulesi'nin üzerine doğru eğilip kalktığını gördü. Korkuyla etrafına bakındı ve her yerin bir toz bulutu içinde kaldığını ve yerin titrediğini fark etti. Bacaklarında derman yoktu ve yorgun bedeni daha fazla ayakta duramayarak kendini yere bıraktı. Küçük bir kız çocuğunun yalın ayak, yokuş aşağı çığlıklar atarak koştuğunu gördü yattığı yerden. Bir adam kıza bağırırmaktaydı: "KORK-MAAAA!" Çocuk yokuş aşağı giderken hızını kontrol edemedi ve yere kapaklandı. Emrullah Efendi bu garip kıyafetli kız çocuğuyla bir nefeslik mesafede yattığını sonradan fark etti. Çocuk Emrullah Efendi'ye usulca "Yusuf'un yüzü gülsün" dedi... Uyandığında, yataktan düşmüş, Acem halısının üzerinde sürünürken buldu kendini.

Sabah, acı kahvesini getiren Emine kalfaya gözüyle otur işareti yaptı. Emine kalfa hâlâ şaşkın ve endişeliydi. Emrullah Efendi, "Bu oğlan bendendir, bunu böyle bil", dedi ve sustu. Emrullah Efendi ticaret hayatı ve ahiret hazırlıklarıyla meşgulken oğlan da büyümeğe başlamıştı.

E/A

Ramona K 2012

Yusuf beş yaşında.

Esire ve büyük oğlu.

Emrullah Efendi o sabah yine ezanla kalktı, namazdan sonra Emine kalfayı çağırdı ve Yusuf'u uyandırmasını, onu da işe götüreceğini söyledi. Yusuf yarı uykulu babasının yanına geldi, üzerinde tertemiz giysiler vardı. Beş yaşına gelmişti. Emrullah Efendi, Yusuf'u kucağına aldı ve "bugün beraber dükkâna gideceğiz" dedi. Avludan dışarı pek çıkmadığı, genelde güvercinleriyle arkadaşlık ettiği ve birkaç komşu çocuğundan başkasını görmediği için o gün Yusuf için bayram günüydü.

Güneş başka türlü yükselmmişti, ışığı berrak ve yankılıydı. Yusuf, evden babasının elini tutarak çıktı ve çıkar çıkmaz gökyüzüne baktı. Güneşin gözlerini kamaştırırken, elini tuttuğu babasını da devleştiriyordu. Mutlu mesut yokuş aşağı yürüdüler.

Karaköy'e vardıklarında ortalık mahşer günü gibiydi. Tüm esnaf dükkânlarını açmış, kapı önlerini süpürmekteydi. İnsan seslerinin uğultusu Yusuf'u daha da sersemletti.

Babası Yusuf'u elinden çekerek bir ara sokağa yöneltti. Bir hana girdiler. Girişteki ikinci dükkânın camından içeri baktılar. Dükkân zamanın en ünlü fotoğrafçısı Abdullah Biraderler'indi. Kevork Efendi muzip bir gülümsemeyle "Oooo, Emrullah Efendi ve şehzadesi buyurmuşlar fakirhanemize" dedi. Emrullah Efendi, "Oğlanla makineye girmeye geldik" dedi. Kevork Efendi "Siz makineye girmeyeceksiniz, makine size göz kırpacak!" deyip kahkahayı bastı.

O sırada dükkânın kapısı hızla açıldı, nefes nefese iki adam girdi. Kevork Efendi'ye "Bizim suret-i ahvalimizi hızla neticelendirir misiniz?" diye sordular. Adamlardan uzun boylu olanı Yusuf'un yanından geçerken başını okşadı. Kenara çekilen baba ve oğul, bu telaşlı adamların poz verişlerine ve Kevork Efendi'nin makinesinden POFFF! sesiyle yükselen dumana bakakaldılar. Yusuf'un gözleri şaşkınlıktan yuvasından fırlayacaktı neredeyse. Emrullah Efendi bunu hissetmiş olsa gerek ki elini oğlunun omuzlarına koydu.

Aynı dumanlı POFFF'u baba ve oğula da çıkardı karanlık makine. Kevork Efendi, "gelecek cumaya hazır olur" dedi. Yusuf duvardaki resimlere baktı, sanki canlıydılar. Fotoğrafların birinde siyahlı bir kadın, yanında 10 yaşında çocuğuyla poz vermişti. Oğlan, tuhaf bir kıyafet giymiş ve ellerini kollarına kavuşturmuştu. Gözükmeyen ellerin arasından garip bir şey parlıyordu.

Yusuf için bu günle birlikte yeni bir hayat başlamıştı. Artık avlunun dışındaydı ve dünya avlusuna düştüğünden habersizdi. Kevork Efendi'nin dükkânını ömrü boyunca

unutmayacağından habersiz, babasıyla Karaköy Balık pazarına doğru yürüdü. Öğlen olmuştu. Tüm esnaf, hamal, alışverişe gelen halk ve daha da önemlisi limanın hareketi sarhoş ediciydi.

Emrullah Efendi, şaşkın oğlunun sorularını cevaplamaya hazırdı, ama Yusuf kafasında beliren soruları babasına sormadan kendince tahmin etmenin zevkini yaşıyordu.

Emrullah Efendi onunla konuşurken aslında tam konuşmadığını, genellikle söylediklerinin iç söylevler şeklinde kaldığını çoğu zaman kabul etmek istemiyordu. İçinden geçenleri oğluna söylediği yanılgısını ömrü boyunca taşıyacaktı. Yusuf'un tek derdiyse sandala binmekti, başka bir şey değil. Babası birkaç kez onu dükkâna götürmüş ve her defasında "bir daha seni sandalla geçireceğim Eminönü'ne" diye söz vermişti.

Tek duası sandalla karşıya geçmek olan çocuğu nihayet Emrullah Efendi duydu.

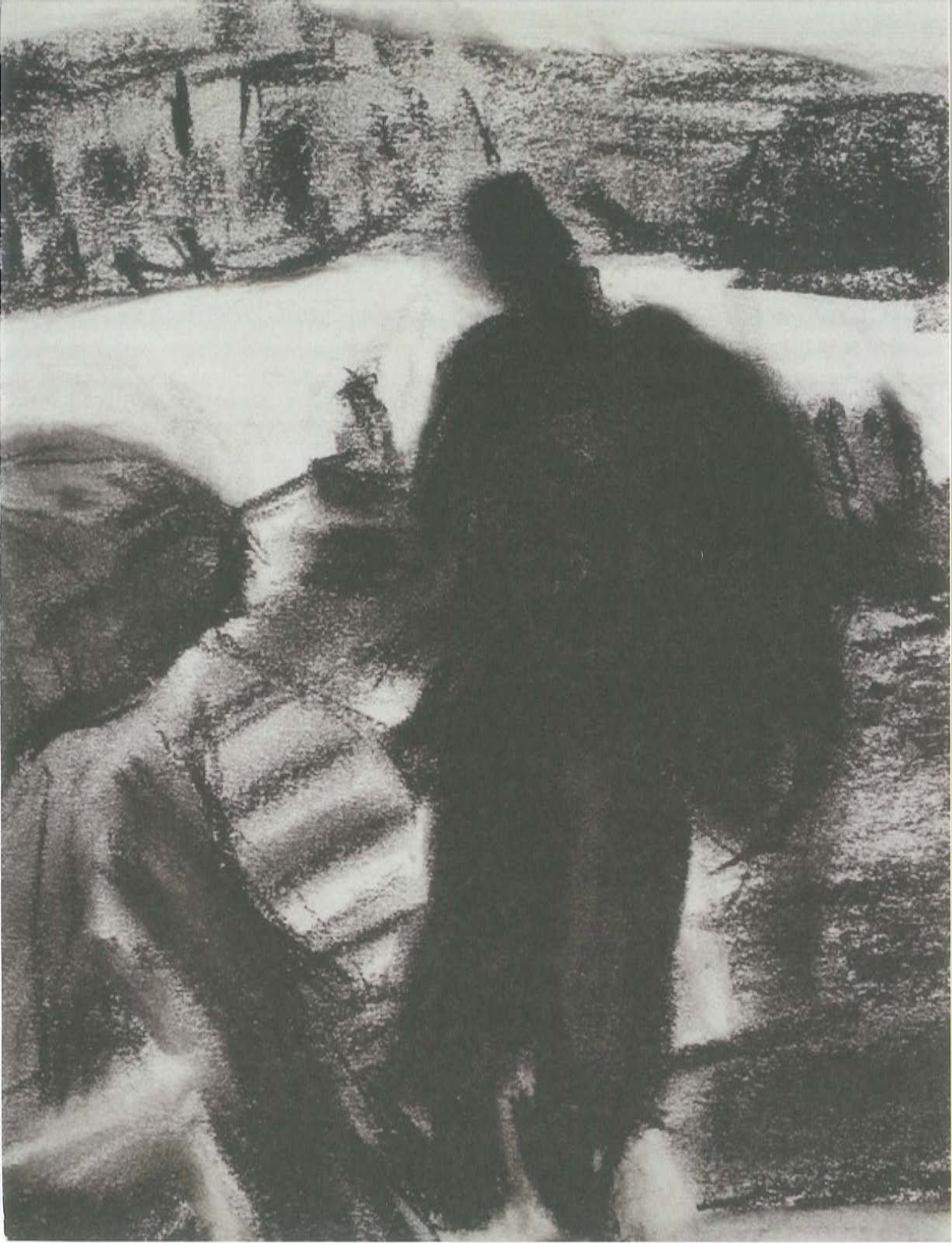
Sandalcı, Emrullah Efendi'nin yanındaki sübyanı görünce biraz şaşkın ama çelebice "Emrullah Efendi, torununuz olduğundan haberimiz yoktu" dedi. Yusuf başını yukarı kaldırıp babasına baktı, dağlara bakar gibi, ama görebildiği yalnızca kımıldayan seyrek sakallarıydı. "Bu benim oğlumdur Sait Efendi" dedikten hemen sonra Sait Efendi hiç istifini bozmadan, "çabuk olun sandal doluyor!" diye seslendi. Salı Pazarı'ndan Eminönü'ne yolculuk başlamıştı. Yusuf denizde beşik gibi sallanan kayıkta mutluydu. Tek huzursuz olan Emrullah Efendi'ydi.

Beş yıl önce tam da bugün satın almıştı Yusuf'u. Emrullah Efendi oğluna söyleyeceklerini tartmanın ağırlığıyla çökmüştü ama yine de yapması gerekenleri yapacağına inanıyordu, bunun kudretiyle de vicdanı rahattı. Aktar dükkânına vardıklarında, çırak kapıda onları bekliyordu.

Emrullah Efendi aktar dükkânı sahibi olmanın ötesinde şifacıydı da. Merhemler, macunlar, çaylar hazırlamanın yanı sıra, dükkânına geleni asla boş çevirmez, umutsuz hastaya şifalı olacağına inandığı bitki karışımı, yoksa da umut verip gönderirdi. Müşteriyi gönderdikten sonra da devamlı "veren Allah, alan Allah" derdi.

Bazen de "bu can, taştan berk, gülden naziktir" der, işine devam ederdi. Çırak, Emrullah Efendi'ye bir zarf uzattı, "bugün postacı getirdi." dedi. Emrullah Efendi zarfa şöyle bir baktı, pulu görünce hızla cebine sokuşturdu. Yüzü kızarmış, nefesi kesilmişti.

Yusuf tüm bunlardan habersiz, çuvaldaki otları birbirine karıştırmakla meşguldü. Emrullah Efendi oğlunu yanına çağırdı ve sordu: "Bugün tekrar deniz yolculuğu yapmak ister misin Yusuf?" Yusuf evet anlamında başını salladı; o sırada yerde keçiboy-nuzlarından bir kule inşa etmekle meşguldü.

Emrullah Efendi saatine baktı ve müşterilerden birine "yarın hazır olur" dedi. Sonra da çırağına "sen bunları hazırla, yarın çok geç geleceğim" dedi.

Baba ve oğul yine yola koyuldular. Çocuk, bu ikinci deniz seyahatinde masal dünya-sına düştüğünü sandı.

Mısır Çarşısı'ndan kalabalığı yararak çıkmaya çalışan Emrullah Efendi, çocuğun elini sıkışığının ve canını acıttığının farkına varmamıştı. Yusuf elini kurtarmaya çalıştı ama başaramadı. Elini kurtarmak için durdu.

Emrullah Efendi sersemlemiş bir halde ona baktı. Yusuf babasına ilk kızgın bakışını o gün atmış oldu.

Eminönü meydanından faytona bindiler. Emrullah Efendi "Kabataş'a" dedi arabacıya. Şirket-i Hayriye'nin iskelesine geldiler. İşten çıkanlar, yüklerini karşıya Üsküdar'a geçirmeye çalışanlar toplanmış, vapurun kalkmasını beklemekteydiler.

Yusuf, bu büyük makineyi gördüğünde ağzı açık kaldı. Emrullah Efendi gazetelerden ve eşraftan vapur hakkında bilgi alırdı ama yine de bindiği zaman nereye gideceğini bilmek için sıkı dururdu hep.

'Yandan-çarklı'ya bindiler, kalkış çılgınlığını atan vapurun ikinci katına çıktılar. Tenteli, şık ve temiz masalarda oturmuş beyler nargile ve kahve eşliğinde gazetelerini okumakta, bir kısmı da denize bakmaktaydılar, eşleri ve dostlarıyla muhabbetteydiler.

Vapurdan inmeleri zaman aldı, ama daha akşam olmamıştı. Emrullah Efendi Yusuf'a bir ziyarette bulunacaklarını söyledi. Yusuf "Nereye gideceğiz baba?" diye sordu. Meydandaki çeşmeden su içerlerken yorulan Yusuf çeşmenin kenarına oturdu. Emrullah Efendi oğlanın yanına oturarak, "bugün kabristanı ziyaret edeceğiz oğlum. Hep anneni sormanı bekledim, ama sormadın; neden ki oğlum?" diye sordu; Yusuf başını öne eğdi sadece.

Bülbül Deresi Mezarlığı'nın yokuşunu çıkarken Emrullah Efendi ve oğlu sağda yan bir yola saptılar. Dev gibi olmuştu sanki et yiyen selviler. Ara ara mezar taşlarına çarpan gün ışığı birden kayboluveriyordu. Yusuf için mezarlık manasızdı, mezarlar, ilginç taşlara ve sanki sandığın kapağı açık kalmış da içinden otlar fırlamış kutulara benziyordu

Yusuf için mezarlık manasızdı, mezarlar, ilginç taşlara ve sanki sandığın kapağı açık kalmış da içinden otlar fırlamış kutulara benziyordu.

Emrullah Efendi, karısını ve kızını gömdüğü yeri dün gibi hatırlıyordu, ama zaman ağaçları büyümüş, kabirleri çoğaltmıştı.

Mezar taşını uzaktan tanıdı, nasıl tanımazdı ki, karısının tek vasiyeti bu taş idi. Durdu ve Yusuf'a dönerek, "İşte senin güvercin bahçede nasıl yatıyorsa, annenle kız kardeşin de burada öyle yatıp uyuyorlar" dedi.

Emrullah Efendi karısının vasiyetini yerine getirmiş, onun istediği cümleyi aynen taşta oydukturmuştu: "Sakladım söylemedim derdimi, gizli tuttum uyuttum." Dua boyunca Yusuf gökyüzüne baktı. Babasının dua mırıltıları ve kabri bürümüş otların altını düşünmemesini sağlayan bu tan kızılığı sanki başka bir dünyaydı.

Mezarlıktan çıktıklarında akşam olmuştu. Emrullah Efendi bu sefer oğluna hiçbir açıklama yapmadan onu faytona bindirdi ve faytoncuya "Salacak, Süleymanzadelerin konağı" deyiverdi.

Yusuf'un o gece konakta yaşananları ve yeni tanıştığı akrabaları adlandırması zaman alacaktı. Emrullah Efendi, sabahın ilk ışığıyla Yusuf'u uyandırdı, aceleyle ve sessizce evden ayrıldılar. Faytona binmediler, iskeleye kadar baba-oğul sessizce yol aldılar.

Yusuf biraz daha büyüdüğünü de anladı. Sanki babasının çene altı sakalı dışında dudaklarını, burnunu da görmeye nail olmuştu. Acaba bu dev adamla yürürken, gözleriyle ne zaman buluşacaktı? Belki o zaman, seyrek kıllı bu oynak çeneden çıkan sesleri adlandırması daha da kolaylaşacaktı.

Yusuf avluya girdiğinde Emine kalfa meraktan ve üzüntüden lal taşına dönmüş gözlerle Yusuf'a sarıldı. Emrullah Efendi'nin faytoncuya, "haydi Beşiktaş'al" talimatı içini ferahlattı. Ama Yusuf'a gerçeği söylemediğini de hemen anladı.

Yusuf, kalfanın bağrından kurtulur kurtulmaz güvercinliğine seğırtti. Sularını verdi hepsinin, yeni gelen korkak güvercin kımıldamıyordu bile yerinden, sakinleşmişti. Yusuf'un uzattığı koluna konuverdi. İlk gelen ve burada büyüyen bazı güvercinlerle yaptığı, önce kolunda sonra omzunda bahçeyi gezme ritüeli de böylece başlamış oldu. Bu bahçe ve avlu turları bazen baş döndürücü haller almaya başlar, kendinden tamamen geçmiş Yusuf'u ya kalfa, ya da Emrullah Efendi durdururlardı. Bu sarhoşluğa son veren bu defa Emine kalfa oldu.

Bülbül Deresi mezarlığı ve akraba evi ziyaretinden sonra Emrullah Efendi bu ezik yürekle daha fazla dolaşamayacağını anladı ve faytoncuyu durdurdu. "İhsan Efendi'yi görmem lazım" diye geçirdi içinden. Mevlevihane'nin kapısından girdiğinde, avluda İhsan Efendi'yi yerleri süpürürken buldu. Sessizce bahçe sekisine oturdu. İhsan Efendi'nin ahiret temizliği yapar gibi süpürüşünü seyretti. Yerde bir yaprak bile kalmamıştı ama İhsan Efendi süpürmeye devam ediyordu. Binlerce yıl geçmiş gibiydi. Kulaklarında sadece çalı süpürgesinin hışırtılı sesi kaldı. Kendine geldiğinde hava kararmıştı ve ortalıkta kimseler yoktu. Kendini içi boşalmış bir çuval gibi hissedenden Emrullah Efendi, evin yolunu tuttu. Yolda, henüz genç bir delikanlıyken, babasının onu Neyzen İhsan Efendi'yle tanıştırmasını anımsadı. Sami Efendi zamanında sığındığı şehir-i İstanbul'da ona yol gösteren ve elini tutan ilk kişi olmuştu. Genç İhsan Efendi neyzen değildi o zamanlar; henüz yirmili yaşlara gelmemiş, genç ve idealist bir saray muhafızıydı.

Yusuf'un okul hayatının başlaması, Emrullah Efendi'nin artık hayatının yeni bir evresine girmesinin işaretiydi. Güvercinler dışında pek kimseyle konuşmayan, genel ihtiyaçları dışında sesi duyulmayan Yusuf'un hali tedirgin ediciydi. Oğlunu güvercinlikte gördükçe, "ben sebep oldum bu hale, ben sebep oldum" cümlesinin içinde çıkıp ortalıkta yankılanacağı ve herkesin duyacağından korkan Emrullah Efendi, çareler aramaktaydı. O değil miydi, yıllardır aktar dükkânına gelen hiç kimseyi geri çevirmeyen ve verecek bir şeyi olmadığında da umut veren? Ama bu emanet oğulu düşündükçe, bunca zamandır verdiği umudun bir parçasını Tanrı'nın ona vermesi için dua ediyordu.

Yusuf tüm bunların sanki farkındaydı, güvercinlikte kendisini seyreden babasına ara ara bakıp sonra işine devam ediyordu. Yeni yavrular zamanını fazlasıyla alıyordu. Hepsine isim bulmak da ayrı bir dertti. Onlarla konuşmaktan yoruluyor, eve girdiğinde sadece yemeğini yiyip yatıp uyumak istiyordu. Babasının iyice garipleşen halleri karşısında tedirgin oluyor ama yine de kerevette dışarıyı seyreden babası, yanına gittiğinde onu sarmalayıp kucağına alınca söyleyecek söz bulamıyordu. O da babasının bakışlarını takip etmeye çalışarak nereye baktığına bakıyordu.

Bir gün yine bu sessiz muhabbetin içindeyken babadan bir ses yükseldi: "Artık mektep zamanın geldi Yusuf, bugün mektep kıyafetlerini ve malzemelerini alıp seni okula kaydettireceğim. Orada hem arkadaş edineceksin, hem de okuma yazmayı sökeceksin. Kitaplara bakarken sadece resimlerine bakmayacaksın böylece!" Yusuf hiç cevap vermeden dışarıya bakmaya devam etti. Babasının bir cevap beklediğini bilmek içini sıkıyordu ama dayanamayıp, "ama ben yokken güvercinler ne olacak?" diye sordu.

O gece Yusuf rüyasında bir gemideydi.

O gece Yusuf rüyasında bir gemideydi. Gemi mahşer yeri gibi kalabalık ve hiç bilmediği dilden konuşan insanlarla doluydu. Fırtınada sallanan gemide bir el sürekli örtüyü başına çekiyordu. Oysa o gökyüzünü görmek istiyordu. Nefessiz kalan Yusuf ağlamaya başlayınca o el dudaklarını sıkıca kapattı. Bu dili anlamıştı, "Susssssss" diyen bir dildi.

Güvercinliği ziyareti hüzünlü geçti. Artık gün boyu birlikte olamayacaktı dostlarıyla. Okulun ilk günü yeni uçmaya başlayan Yahşi'yi küçük tahta kafesine koyup evin dış kapısında babasını beklemeye koyuldu.

Emrullah Efendi, heyecanla güne başlamış, artık büyüüp okul çağına gelen emanetini hayata teslim etmeye hazırlanıyordu. Avluya çıktığında, parlak siyah önlüğü, kömür ütüsüyle keskin bıçak gibi olmuş pantolonu ve artık kocaman görünen ayak-kabıları içindeki Yusuf gözlerini yaşarttı. Ama elindeki kafesi farkettiğinde, "bizimle gelemiz hayvan sokmazlar mektebe" demesi oğlanın bükük boynunun daha da çökmesine sebep oldu. Bunu farkedenden Emrullah Efendi, "Tamam gelsin ama sadece bu günlük. Önce fotoğrafçı Kirkor Efendi'ye uğrayacağız sonra mektebe gideceğiz," dedi.

Böylelikle baba-oğul- kafesteki kuş üçlüsüyle yeni bir hayat başlamış oldu. Üçünü bir araya getiren sanki bu kafesti. Kafesteki mantolu güvercin, yıllardır kafesteymiş gibi çırpınmadan yol alıyordu. Belki de sebebi daha tam anlamıyla özgürce uçamamış olmasıydı.

Bir iki mahalle arkadaşı dışında başka bir yaşıtını hiç görmemiş olan Yusuf, mektepte arı kovanına düşmüş gibi oldu. Elindeki kafesle çok garip göründüğünü farketse de istifini bozmadan günün bitmesini sabırla bekledi. Artık gündüzleri kuşlarından ayrılması gerektiğini anlamıştı. Sanki kendisiydi yeni kafese konulan. Emine kalfayı mektebin bahçesinde gördüğünde içi içine sığmadı, kafesi kalfanın eline verdi ve eve doğru yol aldılar suskun.

Yusuf Mekteb-i Sultani'de...

Yusuf delikanlılık çağına gelmiş ve güvercinlikte kendine has saltanatını kurmuştu. Mekteb-i Sultani'den koşarak sarayına dönüp güvercinler hakkında yazdığı kitabına devam ediyordu. Etrafında yığılı kitaplar, rulo haritalar yaşından evvel akla hizmetin nişanesi gibiydi. Kalın ciltli kitapları daha bir kalın görünürdü. Sebebi ise, takip ettiği Fransız karikatür ve çizgi roman mecmualarıydı. Bugün elinde Evliya Çelebi vardı ama daha çok LE TITI dergisi okuyordu. Emrullah Efendi bastonu hizmetine koşmuş, yavaşça güvercinliğin etrafında tur atıyordu.

Yusuf, babasıyla oynadığı bu oyunu çok seviyordu artık. Baba endişeli bir gözetleyen, Yusuf ise onu rahatlatmak için davranışlarına ayar çeken, ama dikkat etmesine rağmen arada sırada Emrullah Efendi'nin yüreğini ağzına getiren evlattı.

Emrullah Efendi, artık aktar dükkânına pek fazla uğramaz olmuştu. Kalfa tüm işleri yürütüyordu. Sanki esir pazarından kendi aynası olacağını düşündüğü minik bir bebeği eve getirip, yıllarca aslında kendisiyle konuşmuştu. Güvercinlerle bir dünya kuran Yusuf saltanatında mesuttu. Aslında Emrullah Efendi için de öyle sayılırdı. Bebekliğinde mutluluğunun, ümidinin kaynağı olan çocuk artık bir takıntı kaynağı olmuştu. Devamlı içinden "Ne olacak bu çocuğun hali?" diye tasalanıp duruyordu.

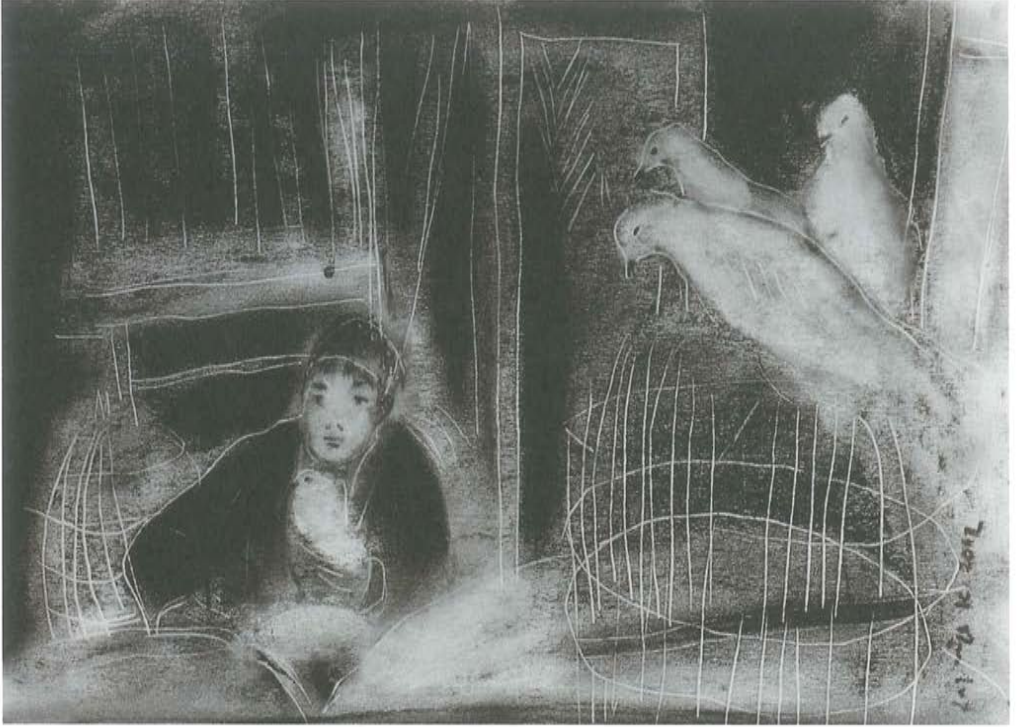
Bir an önce onu mesleki tahsilini yapması için Avrupa'ya göndermek, iş gücü sahibi olmasını sağlamak, mürüvvetini görmek, sonra da kendini ebedi terk-i diyarın zamanına gözü arkada kalmadan hazırlamak istiyordu. Zamansız ölümlere hep isyan etmişti ve Yusuf'u genç yaşta buralarda tek başına bırakıp gitmek en büyük korkusuydu. Korkuları dönüp dolaşıp ayağına dolanan zehirli sarmaşıklara benziyordu ve yersiz değildi.

Yusuf dilsiz bir dünyayı dillendirmeye ve anlamaya çalışıyordu. Güvercinleri anlamak, dillerine ortak olmak, benzerliklerini ve farklılıklarını tespit etmek, üstüne de bunları çizgiyle temaşa etmek derin bir gayya kuyusuydu. Fransız karikatür ve illüstrasyon dergileri ilham kaynağıydı. Ne de olsa Mekteb-i Sultani'de dil, adab-ı muaşeret öğreniyor ve kültürleniyordu. 20. yüzyıla bir nefeslik mesafede, İstanbul'un kalbi Paris'te atıyordu. En büyük temennisi orada eğitim almaktı. Baytar olmasını babasının istemeyeceğini bildiği için Tıbbiye'ye gitmesi ve beşerin şaşar hallerine derman olmak başlangıç olabilirdi. Hem bu Emrullah Efendi'nin yüzünü de güldürürdü.

Öykümüzü bu zamana kadar etti, idi, tı, di gibi eklerle tamamladık. Velakin, 20. yüzyılın eşiğinde kahramanlarımız hız kazanacak. Aslında isteyerek değil de biraz zorla. Güvercinlikte bir ömür geçirmek de vardı, değil mi? Emrullah Efendi çağın getirdikleri ve oğlunun yaşıyla birlikte birçok yeniliğe, hatta devrime bile tanıklık etmiş olsa da, katlanılması zor zamanlar geçirmişti. Mevlevihane'nin bahçesinden ya da sokaktan İhsan Efendi'nin huzurlu ney sesini bastırarak çığlıklar yükseliyordu. Yusuf'un Paris'te okuması ve ardından da iyi bir aile kızıyla izdivaç yapması, oğlu için endişelenen bir babayı tabi ki sevindirirdi. Ve öyle de oldu! Baba muradına erdi.

Böylelikle baba-oğul- kafesteki kuş üçlüsüyle yeni bir hayat başlamış oldu.

Yusuf delikanlılık çağına gelmiş ve güvercinlikte kendine has saltanatını kurmuştu.

Yusuf neticede gizemli güçlerle donatılmış bir insan değildi. Ama hayatındaki tercihler onu bu keşmekeş yollara sokmuş, o yine de kendi kendine edindiği sezgisel donanımla o keşmekeşten çıkmayı bir şekilde başarmıştı. Bu sezgisellik onu insan ruhunu okumaya, anlamaya, onu asabiyeci olmaya yönlendirecekti, böylece insanlara deva olacaktı. Yalnız ve mutsuz bir asabiyeci... Arayışı bitmeyen, devamlı olarak hep öteyi görmeye meraklı ve bunun bedelini de cebinde, yüreğinde taşıyacak bir asabiyeci. Öksüzlüğünü Emrullah Efendi hiçbir zaman telafi edememişti. Bu yüzden de tanımadığı ve hatırlamadığı bir rahmi aramakla tüketecekti ömrünü.

Lamia ile tanışması da bu arayış sayesinde oldu. Paris dönüşü İstanbul daha da Avrupalılaşmış, caddeler, insanlar bambaşka bir çehreye bürünmüştü. Yakışıklı, eğitilmiş bir asabiyeci olarak gözde, zengin, aristokrat kızların listesine girmişti.

Artık evde Emine kalfa yoktu. Vefakâr kalfanın yerini Ahmet Efendi almıştı. Emrullah Efendi ve Ahmet Efendi geçinip gidiyorlardı. Yusuf'un en büyük kaybıydı Emine kalfa. Emrullah Efendi onun eğitimine zarar vereceğini düşündüğünden ona kalfanın ani ölümünü yazmamıştı. Yazdıkları genelde, kısaca durumunu bildiren ve özlemini gizlemeye çalıştığı kartpostallardı.

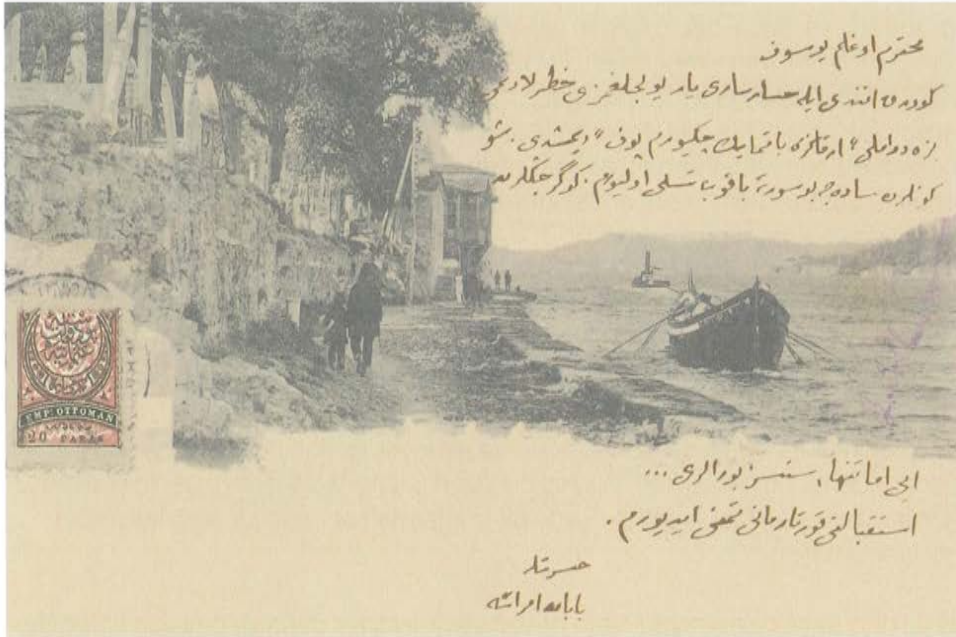
Kirkor Efendi'nin, baba-oğlu Bebek sahilinde yürüyüşe çıkartıp da arkadan, "devam edin, arkanıza bakmayın şimdi ŞİPPPPPŞAKKKKK" diye seslenerek çektiği fotoğraf Yusuf'a ulaştığında büyük bir sarsıntı geçirmesine neden olmuştu. Babasının onun için daha neler sakladığını düşünün düşünün akşamı zor etti. Ketum Emrullah Efendi'nin Kirkor'un verdiği bu neşeli ve güzel fotoğrafı yıllarca saklayıp oğlunun en ihtiyaç duyduğu bir zamanda postalaması, Yusuf'un kendisinden saklananları düşünmeye başlaması dışında bir işe yaramamıştı.

Tren Sirkeci Gar'ına geldiğinde sabahın ilk ışıkları ... Ekpresin perdelerinin arasından nazikçe Yusuf'un omzuna düşmüş başını selamladı. Yusuf, gara geldiğini epey bir zaman sonra anladı. "Yıllardır devamlı gördüğün deniz rüyası bu sefer karada geçiyordu. Yalnız bir farkla; eliyle ağzını kapatan elin yüzünü de gördü. Lamia! Kıydan denize bakıyordu, gördükleri ayaklar, etekler, deniz ve gemiydi. Geminin yelkenleri inmiş, kıyıya doğru demir atmış şekilde sallanıp duruyordu. Lamia daha da ulaşılmaz olmuş, devleşmiş, garip kıyafetler giymişti. Sanki bir mağaranın önündeydi. Ağzı kocaman karanlık bir kuyu gibiydi."

Yuva'ya dönmeye hazır mıydı? Hem neye hazırlıklıydı ki? Baba'ya duyulan özleminden çok güvercinliğe kavuşmak mıydı heyecanlandırıran onu? Yoksa Lamia'yı tekrar göreceğini bilmesi miydi?

Yusuf'un aklını başından alan şuh, gizemli Lamia Hanım yaşı küçük olmasına rağmen, Paris'e tek başına gelmiş, hayalini kurduğu atölyeleri, hocaları ziyaret etmişti. Sanat alanında yeni ufuklar peşindeydi. Bir şeyler arayan ama ne aradığını bilmeyen halleri Yusuf'un çekim alanına girmesine yetmişti. Yusuf da olmayan her şey Lamia Hanım'da mevcuttu. Yusuf'un hüznünü rüzgârıyla dağıtmıştı. İdealist olduğu ve aynı zamanda Emrullah Efendi'nin kendiyile gurur duymasını istediği için yıllarca Paris'teki o küçük odasını çalışma mabedi haline getirmemiş miydi? Sanki Lamia Hanım, büyü- lü bir el veya bir fısıltının rehberliğinde, Yusuf'un dünyasına girip hayattan haberler getirmişti. Şüphesiz, Lamia hayatın taşıyıcısıydı, ama ölümün taşıyıcılığını da yapacağı günler gelecekti.

1897 Eylül'ünün ortalarıydı Yusuf yuvaya döndüğünde. Osmanlı İmparatorluğu, Yunanistan Krallığı ile İstanbul Antlaşmasını imzalamıştı. Abdülhamit Meşrutiyeti iptal edeli yirmi yıl olmuş, baskısını daha da yoğunlaştırmış; "Osmanlı'nın kuruluşunun 500. Yılı kutlayalım, ilk 400 yılı kaçırdık" diyenler Abdülhamit'in etrafına toplanmıştı. İlk ülkeler fuarı Paris'te gerçekleşmişti. Ve Eiffel Kulesi tamamlanmak üzereydi.

Eve gitmeye kuvvet bulmak için, elleri titreten elle tutulur bir nedendi bavuldu işte!

Karaköy – Tünel metrosudan indiğinde öğlen olmuştu. Yusuf aşırı heyecandan durakladı, ilk gördüğü kahvehaneinin masasına kendini zor attı. On yıl içinde iki defa İstanbul'a uğruyordu. Emrullah Efendi artık çok yaşlıydı yolculuk için. O da bekleyişler kralı olarak cumbada eski yerini almıştı. Bu sefer geçmiş değildi baktığı pencere, gelecekti. Yusuf heyecanla sigarasını içerken titreyen ellerine baktı. Belki ağır bavulunun da bu titremede payı vardı. "Sirkeci'den Karaköy'e bu ağırlıkla yürürsen, olacağı budur işte", dedi içinden. Eve gitmeye kuvvet bulmak için, elleri titreten elle tutulur bir nedendi bavuldu işte!

Yusuf'u beş altı sayfa tasvirle eve kadar getirmek de vardı ama daha önce de dediğimiz gibi zaman hızlanmış, Lamia'ya da Emrullah Efendi'ye de, yirminci yüzyıla da az kalmıştı.

Lamia

Lamia, ismi gibi parılıyordu. Bu ışıltı ona, binbaşı Ragıp Bey'in ileri yaşında genç hanımından olmasından, beşinci ve kazan dibi olmasının yanı sıra torun muamesiyle de büyümesinden geliyordu. Dame De Sion eğitiminden sonra Sanay-i Nefise mektebine girmek istemiş ve hemen kabul görmüştü ailede.

İttihat ve Terakki'nin kuruluş aşamasında büyük rol oynayan ve sonradan Paşa ünvanını alacak olan Ragıp Bey, atlattığı tüm badireleri Laima'nın şansına yorardı, kızına çok düşküncü. İstanbul'un aydınlanmacı ailelerin kızlarının çoğu Dame de Sion'daki eğitimden geçirdi. Yabancı lisan - öncelikle Fransızca- bilmek, adab-ı muaşeretle engin bilgili olmak, eşini cemiyette vakur bir şekilde temsil edebilmek önemliydi ve bu sayede istikbali de kurtulacaktı. Lamia'ya bu eğitim yetmemiş, Sanay-i Nefise mektebine ısrarla girmek istemişti. Aileyi de ikna ederken artık yüzünü Batıya çevirmiş Osmanlı sosyetesinin ve aydınlarının çocuklarının yalnızca Fransızca eğitim almalarının yetmediğini, aynı zamanda sanatsal yönlerinin de kuvvetli olması gerektiğini anlatmış; kadınların hem resim yaparak hem de heykel yontarak cemiyette daha da iyi yerlere geleceği konusunda onları ikna etmişti. Bilinenin tersine o dönemde, aristokrat, bürokrat, asker ve hatta memur ailelerden gelen kızların sadece piyano derslerinde değil güzel sanatlarda da eğitim almaları konusunda bir yarış süregitmektedir. Lamia, her ne kadar kendisini asice müdafaa edip bu tahsil konusunda ailesini ikna ettiğini düşünse de, ailenin planları arasında Nefise Mektebi de vardı!

İstediyini elde etmeye alışmış bu duyarlı, yetenekli bir o kadar da değişken ruh halli, asabi Lamia, ömrü boyunca istediği her şeyi bir arzu nesnesi haline getirecekti. Yusuf ile karşılaştığında onu da ulaşıp elde edeceği bir "şey" olarak gördüğünü çok geç anlayacaktı Yusuf. Neticede ihtiyaç duyulan duygu saf bir yaşama sevinci değil miydi ki? Zaten, böyle karşılaşmalarda, gözlere perde iner, yüreklere ateş düşerdi.

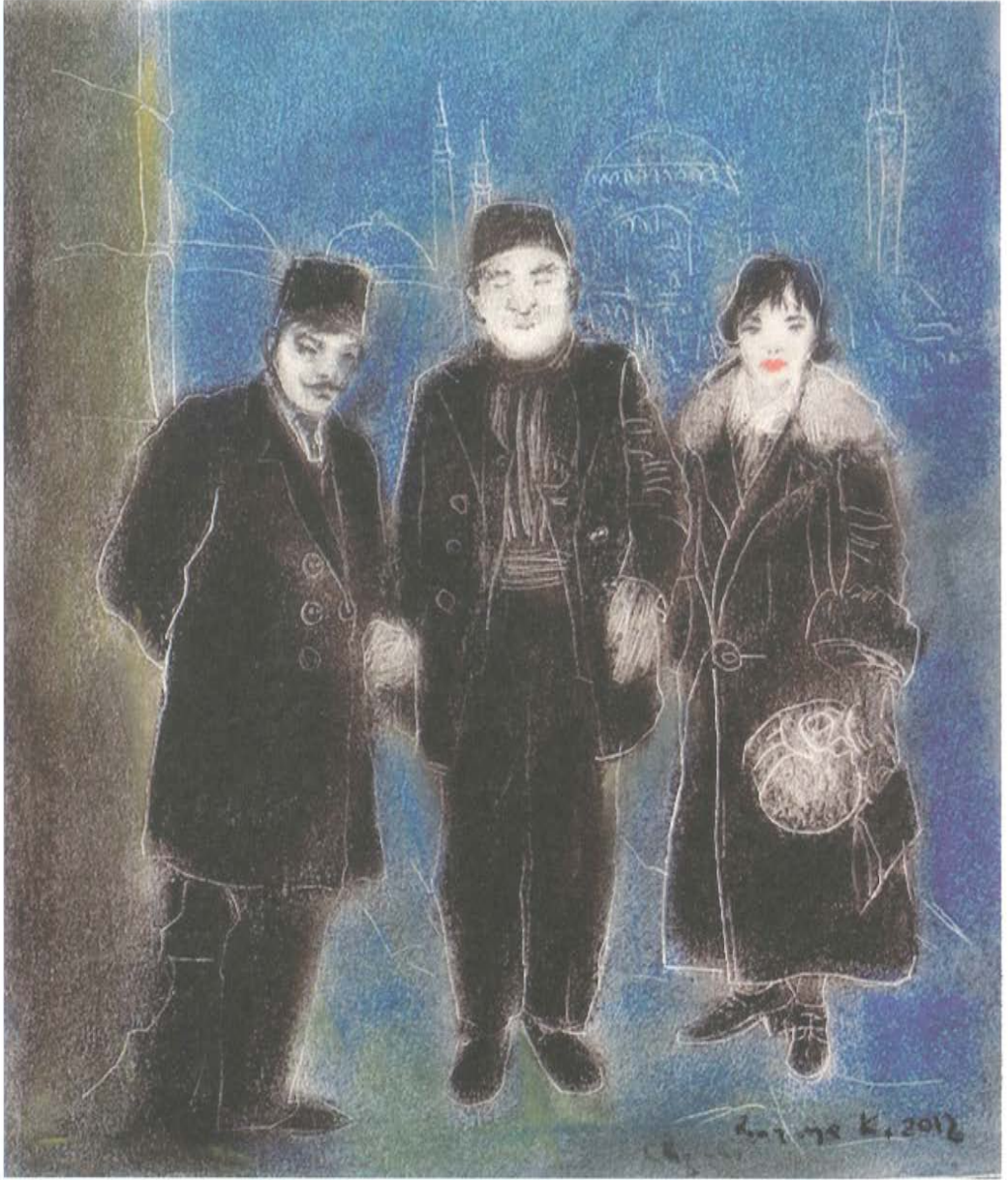
Yusuf tahmininden de hızlı eve, İstanbul'a ve yeni işine adapte olmuştu. Emrullah Efendi'nin şükür namazlarını kılma dönemi de başlamıştı. Daha ne isterdi ki? Melankolik ve öksüz oğlunun hayat doluluğu, istikrarı, mesleğinde en iyi olmaya baş koymas ve evlenme tarihinin yaklaşması babanın da düğünü sayılırdı.

Düğün ve diğer tüm işler sorunsuz ve hızla gerçekleşti. Ragıp Bey ve Emrullah Efendi sessizce anlaştılar. Bu sessizliğin ardında kimselerin bilmediği ortak hikâyeleri vardı. Salacak yıllarında gençliklerinin aynı sokakta geçtiğini bir sır gibi sakladılar. Hiç konuşmadılar. Neticede kaderin cilveleri konusunda ikisi de ihtisas yapmıştı.

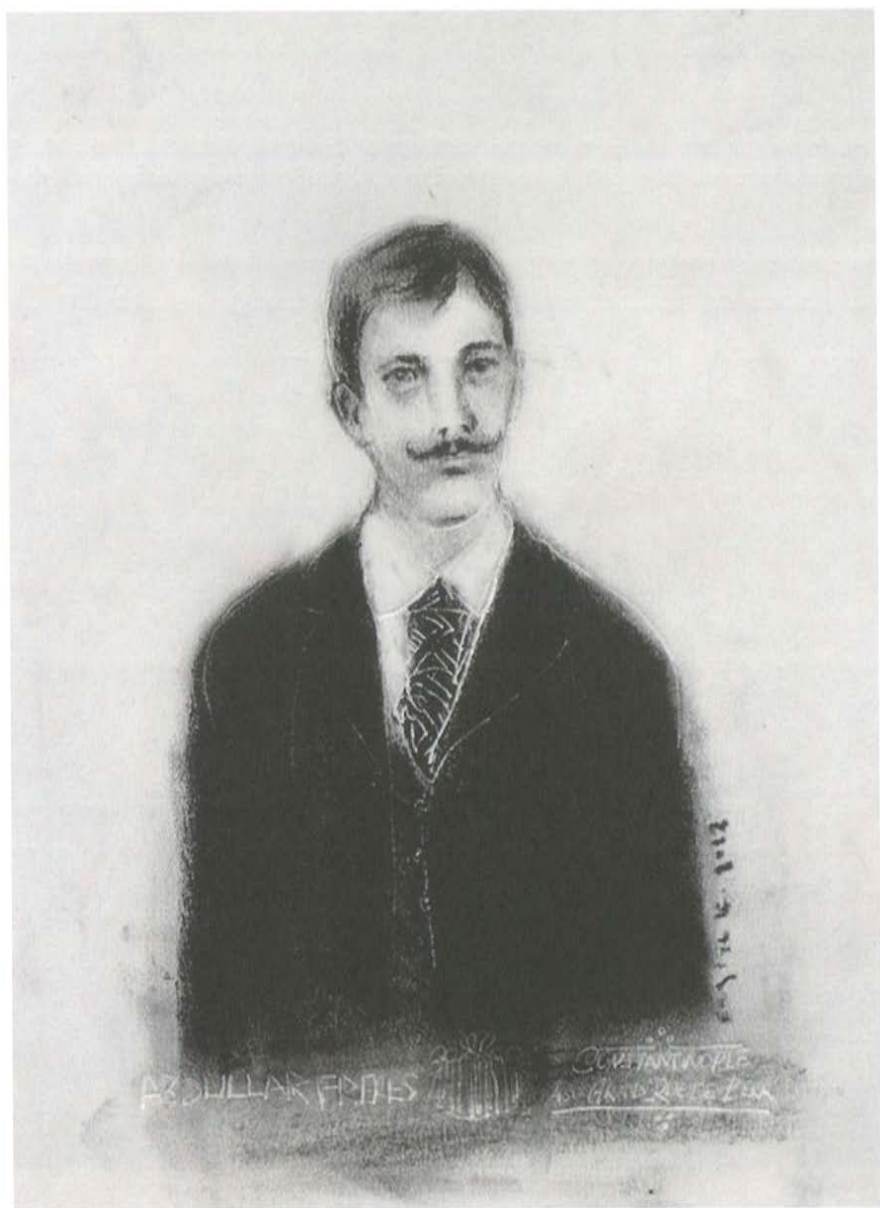
Lamia, güvercinliği atölyeye dönüştürdü. Yusuf'un güvercinlerle ilgili çizimleri ve notları onu kışkırtmak dışında bir işe yaramamıştı. Eğitim ve sıkı çalışmayla gelmiş olduğu noktaya yakın işlerdi gördükleri. Ama yetenek ve ilhamla hayatta bol bol nimetlendirilmiş Yusuf için fazla bir şey ifade etmiyordu bu. Sadece kendini iyi hissettirmiş, yalnızlığına ortak olmuş ve merakını gidermiş şeyler olarak bakıyordu o dönem işlerine. Lamia'nın pusuda bekleyen nevrozları hamilelik haberiyle patladı.

Hayatın garip cilveleridir, bazen mesleğin uzaktakine deva olup da en yakınına olmaması. Yusuf'un rüyadan uyanışı da bu krizlerle başladı. Ama Lamia'ya ulaşmak mümkün değildi. Asabiyeci dostlarını devreye soktu. Tek temennisi bebek doğuncaya kadar sakın bir hamilelik geçirmesiydi Lamia'nın. Neticede de öyle oldu! 1899'un soğuk bir Aralık gününde İskender, can simidi gibi aileye düştü. Onun doğumu tüm bu umutsuz ve gergin havayı dağıttı. Lamia, bebeğe uzak ve mesafeli duruyordu. Anneliğe hazır olmayışının ve korkularının yanı sıra sanatına yaptığı ihanetin bir simgesiydi bu bebek. Yusuf tüm bunları derinden hissederken, dost meclisindeki rakı masalarındaki mesaisini de uzatmaya başlamıştı. Daha da içe dönmüş, hayata dair bulduğu tüm manaların tek tek anlamsızlaştığını fark etmişti.

Bebek doğmadan gördüğü rüyanın tesirini de üzerinden bir türlü atamamıştı.

Melankolik ve öksüz oğlunun hayat doluluğu, istikrarı, mesleğinde en iyi olmaya baş koyması ve evlenme tarihinin yaklaşması babanın da düğünü sayılırdı.

Rüyasında kendisine benzeyen 10 yaşlarında bir çocuk yaklaşıyor ve çocuğun elindeki tabancanın metal soğukluğunu şakaklarında hissediyordu. Sıçrayarak, nefessiz uyandığı gece yanında yatan Lamia'ya ve bir dağı andıran yüksekliğine bakarken, 'kaderim mi doğacak yani' dedi içinden.

Yusuf ile oğlu İskender'in dengesini sağlayan, suskun ama şefkatini esirgemeyen, cömert Emrullah Efendi oldu. Lamia sanatına ve çevresine hızlı bir dönüş yapmıştı. Nefise'de onu her zaman takdir eden ve onda gelecek gören hocasının asistanlık teklifini Yusuf'a sormadan hemen kabul etmişti. Oğul İskender'in de babasının yazgısını taşımaya başlaması böyle oldu. Ama o, anne yanındayken annesizliği yaşamaya yazgılı olacaktı. Bu, nefis şeyler üreten kadın nasıl oluyordu da ona ısıltıyla, güzel güzel bakan oğlanı göremiyordu? Yusuf'un Lamia'ya duyduğu hayranlığın yerini öfke nöbetleri almaya başladı.

"Eğer mevzu bir eser yaratmak ise, benim de bu hayattaki eserim İskender olsun!" diye düşünüyordu çünkü Lamia'dan umudu kesmişti.

İskender babasının aksine dışa dönük ve sosyal bir çocuktü. Annesine tek benzeyen özelliğı buydu. Dedeler, teyzeler, dayı ve anneanne için de ilgi odağı olmuş ama babası sayesinde durmasını, sakın sakın oynamasını daha da önemlisi kitap karıştırmasını, resim yapmasını öğrenmişti. Lamia oğluyla ilgilenirken asla kendini bırakmamış, görevlerini yerine getiren bir dadı, bir görevli edasıyla mesafesini korumuştü. Tüm bu mutsuzluğunu yapıtlarında dönüştürmeye çalışmıştı. Sığınağı olan sanatına, onun ruhundan anlayan ve gönlünü hoş tutan hocasının ilgisine uzun süre dirense de sonunda teslim olmuştu. Okul aynı zamanda aşkını yaşayacağı bir mekân haline gelmişti. Bu ikili hayat elbet bir gün son bulacaktı.

Emrullah Efendi ve Yusuf soğuk bir kış günü erkenden kalktılar. Geleneğe uygun olarak İskender'in beş yaş fotoğrafı çekilecekti, bu mühimdi, hem mektep öncesi son hali albümlerde yerini almalıydı.

"Eğer mevzu bir eser yaratmak ise, benim de bu hayattaki eserim İskender olsun!"
diye düşünüyordu çünkü Lamia'dan umudu kesmişti.

Emrullah Efendi'nin Vefatı

İskender'in beş yaş doğum günü Emrullah Efendi'nin de bayram günüydü. Yıllarını kimselerin bilemediği kendi evreninde sessizlik ve bekleyişle geçiren Emrullah Efendi gün boyu içinden Fuzulî'nin dizelerini tekrarladı:

*Yâ Rab hemîşe et lutfunu reh-nümâ mana
Gösterme ol tarîki ki gitmez sana mana*

*Kat'eyle âşinâluğum andan ki gayrdur
Ancak öz âşinâların et âşinâ mana
Bir yolda sâbit et kadem-i i'tibârumı
Kim reh-ber-i şerî'at ola muktedâ mana*

*Yok mende bir amel sana şâyeste ah eger
A'mâlûme göre vere adlün cezâ mana*

*Havf-i hatâda muztaribem var ümîd kim
Lutfun vere beşâret-i afv-i hatâ mana*

*Men bilmezem mana geregin sen hakîmsen
Men'eyle verme her ne gerekmez sana mana*

*Oldur mana murâd ki oldur sana murâd
Hâşâ ki senden özge ola müdde'â mana*

*Habs-i hevâda koyma Fuzûlî-sıfat esîr
Yâ Rab hidâyet eyle tarîk-i fenâ mana **

Mevlevihane'ye doğru yöneldi. Yine eski zamanlarındaki gibi bir çocuğun sevinciyle... Yokuş yukarı çıkarken bacaklarının titrediğini ve halsizleştiğini hissetti. Yolunu değiş-tirmek için bile hali yoktu. Hemen yanbaşındaki evin girişindeki merdivene oturdu. Bir yokuşun ortasında olduğunu fark etti, hem aşağıyı hem yukarıyı görebiliyordu. İki yöne de gidecek halinin olmaması ilk defa acı verdi. Hava iyice kararmaya ve soğumaya başlamıştı.

Emrullah Efendi'nin serüveni, basamaklarında oturduğu evin sahibinin iş dönüşü yerdeki bastona takılıp düşmesiyle nihayetlendi.

* Ya Rabbi lütfunu her zaman bana yol gösterici kıl. Sana ulaşmayan yolu bana gösterme.
Sana yabancı kişilerle olan dostluğumu kes. Sadece kendi dostlarına beni dost et.
İtibar adımlımı öyle bir yerde durdur ki, şeriat kılavuzu Hz. Muhammed bana önder olsun.
Eğer senin adaletin bana amellerime göre bir ceza verirse yazık, çünkü bende sana yakışır bir amel yok.
Hata korkusuyla müzdaribim. Senin lütfunun bana hatamın bağışlanacağı müjdesini vereceğini ümit ediyorum.
Ben bana gerekeni bilmem. Sen hakimsin. Bana ne gerekmiyorsa beni ondan uzaklaştır, onu verme.
Benim istediğim senin istediğindir. Haşa! Çünkü benim senden başka bir isteğim yoktur.
Beni Fuzuli gibi heves hapsinde bırakma.
Ya Rabbi beni yokluk yoluna yönelt.

*Fuzuli

İskender

İskender, dedesinin ölümüyle dünyaya düştü. Dizleri acıdı, başı sıcak ve elsiz kaldı. Babası Yusuf ve Lamia, Emrullah Efendi'nin vefatıyla sanki her şeyi saklayan ve koruyan bir perde varmış da yok olup yırtılmış gibi hissediyorlardı. İçeri engelsiz giren ışık hem göz kamaştırıp sersemletiyor, hem de ışık tozları tüm dünyayı bulandırıyor.

Şefkatle büyümüş olan İskender, dede Emrullah'ın yokluğunda, önce anneye sonra babaya sığındı. İkisi de kendi dünyalarında ve kendi savaşlarında öylesine kaybolmuşlardı ki, o da o sırada Balkanlar'da olan asker Ragıp Dede'sinin dönüşünü beklemeye başladı.

Babasının her gün, gün be gün çöküşüne tanıklık etmek, devamlı Avrupa seyahatlerinde olan annesini özledikçe güvercinlikteki resimlerine bakarak avunmak dışında yapacağı pek bir şey yoktu.

Mahalle mektebinden sonra evde çalışanlar yakını olmuştu. Çamaşıra gelen Belgüzar teyzenin oğlu ona yeni dünyalar sunmuştu. Hikmet, kabadayı olan ama şimdi nerede olduğu bilinmeyen babasından öğrendiği savaşçılık, yakalama ve öldürme sanatı üzerine İskender'e dersler vermeye başlamıştı. Sapan en iyi nasıl kullanılır, bıçak taştta nasıl keskinleştirilir, vs. daha birçok teknikte ustalaşmaya başlamıştı. Ta ki bir akşam Yusuf'un akşamcı arkadaşlarını başından savıp hastaneden eve erken döndüğü bir akşamüstüne kadar.

Yusuf'un güvercinlikte artık sayılı güvercinleri kalmıştı. Çoğu bahçede özgür dolaşır ve istedikleri zaman güvercinliğin çatı altı duvarındaki kafeslerine tünerlerdi. Eğer havalar soğuksa güvercinliğe açılan kafeslerinde içeri dalış uçuşları yaparlardı.

Yusuf ve Hikmet'in sapan denemelerinin çoğu başarıyla neticelenmiş ve sadece 4-5 güvercin kalmıştı. Sapan oyununun sonuna doğru İskender kendine geldiğinde vurduklarının kendi güvercinleri olduğunu dehşetle fark ettiğinde iş işten geçmişti. Bahçeye saçılan güvercin ölümlerini toplamaya başladı arkadaşıyla. Babası, her ölü güvercini yerden kaldırdıkça aklına geliyor, kulakları uğulduyor, hıçkırarak ağlamak istiyordu. Ama Hikmet ona devamlı, "ağlamak yok. Vurduğun gibi de toplayacaksın. Erkek adam mert olur, savaşta ağlanmaz" diyordu.

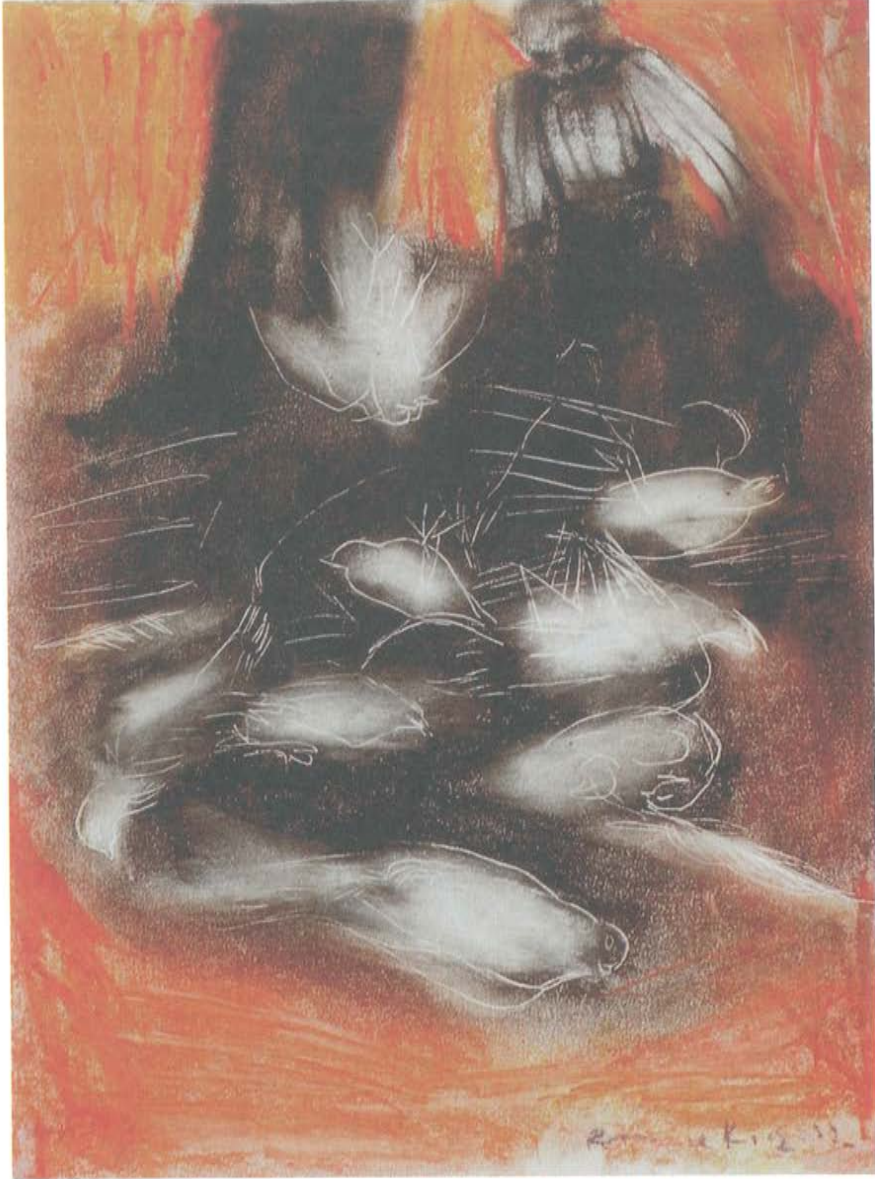
Yusuf avluda bu sahneyle karşılaştı. Ayakta hareketsiz halde uzun süre onları seyretti. Bağıramadı, yanlarına koşmadı. Büyük bir harabenin ortasındaydı sanki. Şoktan kurtulduğunda yatakta yatar halde buldu kendini. Buraya nasıl gelmişti?

"Terzi söküğünü dikemezmiş, doğruymuş, doğruymuş" diye devamlı tekrarlıyordu bu cümleyi kendine. Oğluyla baş başa kaldığını idrak etmesi, onlarca güvercinin telef edilmesiyle sonuçlanmıştı. Hem Lamia neden hala gelmemişti ki Berlin'den? İki ay içinde ondan, sadece İskender'i soran, kendinin ise kuru bir selamla geçiştirildiği mektupları dışında ses yoktu. Her anlamda kayıplar içinde yüzüyordu. Hayatında hiç bu kadar kimsesiz olduğunu hissetmemişti. Hastaneye gittiğinde bir kurtarıcı edasıyla karşılanırken evde tam bir suçlu, beceriksiz, başarısız bir baba, bir eş muamelesine maruz kalıyordu.

Hem Lamia ile anlaşmamış mıydı? Onun istikbaline engel olmayacaktı. O da karşılığında onu terketmeyecekti. Arada gerçekleştirdiği Sanay-i Nefise mektebi ziyaretleri son zamanlarda garip bir hal almıştı. Sanki insanlar ona yabancı gibi bakıyorlardı. Eski dostluklarını esirgemelerinin yanı sıra onunla fazla da zaman geçirmemeye gayret ediyorlardı. Yusuf bu durumdan Lamia'yı sorumlu tutuyordu. Lamia onu istemiyorken, hala ona kızgınken ve affetmemişken, arkadaşlarının da onun yanında yer almaması normaldi. Hiç bir zaman aklına gelmemişti Lamia'nın burada ikinci bir hayatının olabileceği ve deliler gibi taptığı sevgilisiyle karşılıklı kahve içebileceği...

Tüm gününü İskender'e ayırdı. "Emrullah Efendi'den suskunluk dışında başka neler aldım ki?" diye içlendi kendi kendine... En iyi arkadaşını, dostunu kaybettiğini yine o gün anladı. İskender'e iyi bir baba olamayacağını hissetti. Vicdan azabı ve öfkeyle karışık duygular içinde oğluyla tramvaya bindi ve İstanbul'u turladılar gün boyu. İskender de babasıyla olmaktan memnundu ama suçluymuş gibi başı öne eğikti, öylece baba oğul dolaşıp durdular. "Madem ava meraklı, o zaman onu balıkçılara götüreyim de olta ile balık tutmayı öğrensin" diye düşünürken balık avlamayı dahi bilmediğini fark etti. Gün içinde güvercinleri aklına geliyor ve o sırada İskender'in eli elindeyse hemen bırakıyor veya yan yana oturuyorlarsa araya mesafe koyup iç çekiyordu. Hem İskender neden bize benzemedi ki? Yüz hatları dışında Ragıp Paşa'nın kopyasıydı. Emrullah Efendi'nin onu nasıl savunmasız yetiştirdiğini o gün daha da çok hissetti.

"Tabii", dedi, "eğer bir baba çocuğunu, yerde bir karıncayla karşılaştığında, aman ha basma yolunu değiştir düsturuyla yetiştirirse işte onun da o karıncaya yoldaşlık etmek dışında bir şansı olamaz ki." Ama İskender'in şanslı olduğunu düşündü, sapanı güzel kullandığını, asker bir dedesinin, güçlü ve becerikli bir annesinin olduğunu... Ben-siz de rahatça bu dünyada varolabilir düşüncesinin kafasına üşüşüğünü fark ettiğinde İskender'e sarıldı. Büyük bir mahcubiyetle ondan özür diledi içinden. Ama İskender o sırada balıkçının verdiği oltaya yemin nasıl takılacağını öğreniyordu.

Sapan oyununun sonuna doğru İskender kendine geldiğinde vurduklarının kendi güvercinleri olduğunu dehşetle fark ettiğinde iş işten geçmişti.

Yusuf

Yusuf, nereden geldiğini hiç bir zaman bilemedi. Esir pazarında satıldığını da. Bazen gördüğü garip deniz rüyaları dışında, Emrullah Efendi ve çevresi ona hiç bir zaman bu durumu hissettirmediler. Annesizliğini gidermek için ise ne babası ne de Lamia'nın varlığı tam çare olamadı. Yeni asıra girilmişti, İstanbul'un çehresi değişiyor, Osmanlı her yerde toprak kaybediyordu. Ragıp Paşa'nın cepheden gönderdiği fotoğrafa baktığında durumun ne kadar içler acısı olduğunu görüyordu. Baba Emrullah'ın bu dünyadan gidişiyile esas savaşı başlamıştı. Osmanlı yok olsa ne olacaktı ki? Tüm cepheler bir bir yok olmuştur Yusuf için, artık var olmanın manası da boyut değiştirmişti.

Bu derin elemi ve yalnızlığını artık İskender bile telafi edemiyordu. İskender'e nasıl anlatabilirdi ki, annesinin gidişinin başka bir baba adayı için olduğunu... Anlatamamıştı da... Ama Ragıp Paşa "torununa benim gibi asker olur musun?" diye sorduğunda İskender'in bir cambazı ya da bir akrobatı aratmayacak şekilde zıplayışını gördü Yusuf. İskender daha doğmadan önceki rüyası aklına geldi. Silahın metalik soğukluğunu tekrar hissetti.

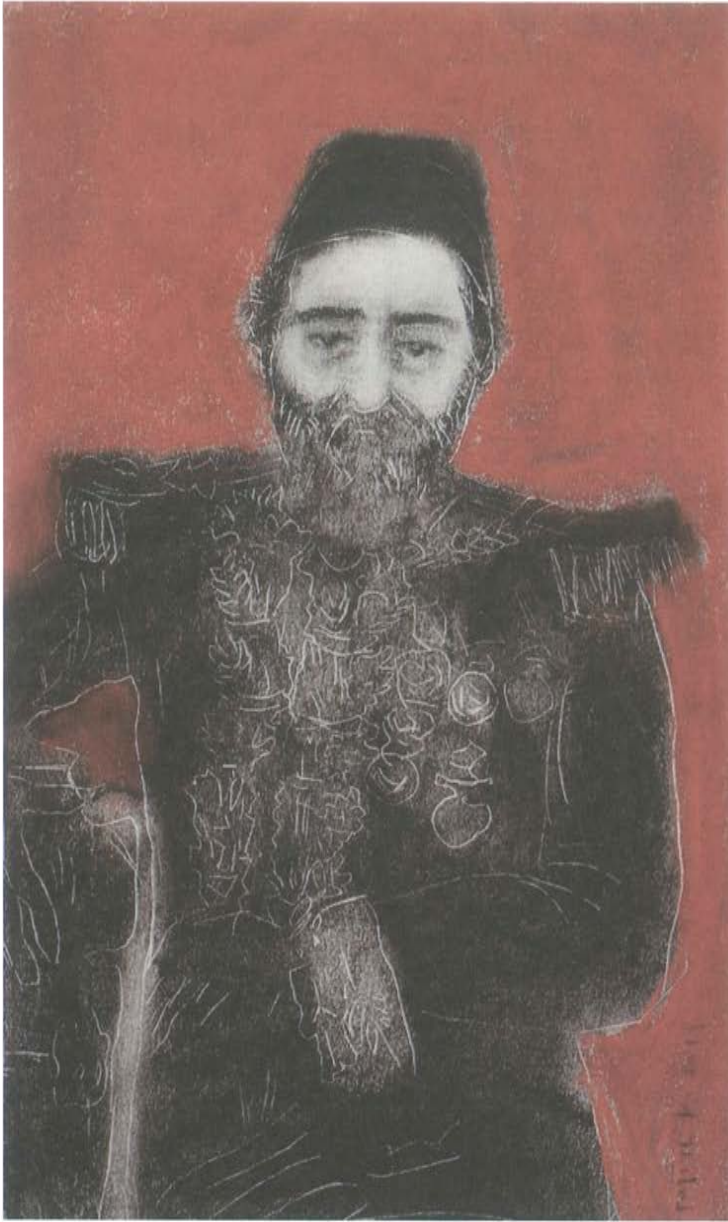
İskender Mekteb-i Harbiye'ye yazıldı ve Yusuf'un da karar zamanı yaklaştı. Önce işinden ayrıldı sonra da güvercinliğe kapandı. Devamlı bir şeyler yazıyor ama kimsele-re göstermemeye gayret ediyordu. İki yıl boyunca bu durum böyle devam etti. Ragıp Paşa ve ailesinin çabaları sonuç vermedi. Hatta Lamia'yı bile devreye soktular. Ama Lamia beş çayına gelir gibi bir kere güvercinliğe gelip sessizce oturup gitmişti. Yusuf ile tek kelime dahi konuşmamıştı. Yusuf bu ziyaretle içinden yükselen duyguya daha da teslim oldu. Alkol en büyük yardımcısı ve arkadaşıydı.

Bir hafta sonu okuldan izinli olarak ziyarete gelen babasını görünce İskender şoka girdi. Babası iyice yitmişti. Görüntüsü dahi değişmişti. Güvercinlik yine kuşlarla dolmaya başlamıştı ama bu sefer babası da onlardan biri olmuştur sanki. Bir kafes dolusu Yusuf!

İlk ve son sesli kavgalarını o gün yaptılar. Sanki iki asker karşılıklı birbirlerini düelloya davet etme hazırlığı içindeydiler. Ama tüm cepheleri yok olmuş, ruh gibi olan Yusuf oğlunun ellerinden kayıvermişti sanki. Onun aslında olmadığını anladı o an. Güvercinlikten çıkarken babasına dönüp, "İşte Osmanlı milenyumunu senin gibi kutluyor, büyük bir coşkuyla ve sarhoş!"

Yusuf

Ragıp Paşa

Odasına çekilen İskender pencereden güvercinliği seyretti uzun bir müddet. Öfke içindeydi. Neden çekip vurmamıştı ki bu korkak, hacimsiz sarhoşu! Sonra güvercinleri katlettiği günü ve ertesini hatırladı. Tüm günü düşündü tekrar tekrar... Yüzünü yastığa bastırdı hıçkırıkları duyulmasın diye. Ama bir müddet sonra dışardan gelen tek el silah sesini duymasıyla yastığı yere fırlatması bir oldu ve hemen pencereye koştu. Güvercinliğin ışıkları sönmüştü.

İstanbul'daki mal varlığının büyük bir kısmını kimseye haber vermeden elden çıkarttı ve silah kaçakçılığı işine girdi. Kilolu olması dışında yakışıklıydı. Yemeğe düşkündü ve tat duygusunun daha da gelişmesi için yaptığı Avrupa seyahatlerinin ilkinde, yeni cumhuriyetin kuruluşu için verdiği hizmetleri paravan olarak kullandı. Hatta bir seyahatine de Avrupa'dan müzisyenler getirmek için çıkmıştı. Bir orkestra şefi, bir keman virtüözü ve üç piyano üstadiyla dönmüştü Ankara'ya.

Ressam annesi ve eşrafına da Anadolu'ya seyahat etmeleri için ısrarda bulunuyor ve hatta onları vatan hainliğiyle suçluyordu. Ama annesinin yeni bir maceraya doğru yelken açmak üzere olduğunu ancak bir mektupla öğrenmişti. Lamia bu sefer de ikinci kocasını ve yeni cumhuriyeti terkedip Berlin'e doğru yola çıkan trende yerini almıştı. Tek arzusu bir daha dönmemektir.

Müzisyenlerle içli dışılıığı böylece başlamış oldu. Ankara'nın ilk büyük lokantasını ve kulübünü açtı ama kimseler bilmedi. İskender Ragıp Paşa'nın hatır ilişkileriyle yürüyor görünen bir tür kültür elçiliği işi yapıyordu. Çok çalışkandı, ağzı iyi laf yapıyordu ve lisan hakimdi. Neticede, o zamanın şartlarında böyle yetenekli bir kültür neferi hakkında fazla da sorgulamaya giremezdi kimse.

İskender'den rica edilse bir gecede oymalı bir idam sehpasını bile şevkle hazırlayıp gururla gösterebilirdi insanlara. "Bu zamanda böyle nadide estetik sehpalar yaptır-dım işte" diyebilirdi. Karanlık ilişkileri hep işine yaramıştı. Sanayi devrimi de, tabii. İplik fabrikası kurmuştu. Ama fabrika başkası üzerine gözüküyordu. Silah kaçakçılığında söz sahibi olmuştu. Ankara'daki Kürt Bedirhan aşiretini bu silahlar aracılığıyla tanıdı. Sofralarında bulundu. O sofradan uzun yıllar kalkamadı. Gözbebekleri, konservatuvarın ilk keman öğrencilerinden, kızları Züleyha sayesinde.

Ragıp Paşa'nın cepheden gönderdiği fotoğrafa baktığında durumun ne kadar içler acısı olduğunu görüyordu.

Ankara inşa ediliyor.

Yemeklerden sonra evin hanımının veya kızının bir piyano veya keman çalmasına hem avrupalı bir şey, hem de yeni cumhuriyetin ideal aile yapısının görsel ve işitsel tamamlayıcısı olarak bakılıyordu.

Züleyha

Züleyha, ya gerçekten aydan gelmişti veya özü aydandı. Öyle olmasa İskender'e nasıl taparcasına vurulabilirdi ki? Ama tüm aşıklar ya aydan ya da meçhul bir geze-genden değil miydi zaten? Bir süreliğine de olsa, ama Züleyha'ninki ömrü boyunca sürmüştü. İskender'in de hakkını yememek lazım; salon adamıydı ve birçok genç kızın ve kadının sevgili adayıydı. Normalde İskender'in tüm bu fırsatları hemen değerlendirmesini bekleyebiliriz, ticaret de öyleydi çünkü, ama o ne yanında bir kadınla görüldü ne de ismi bir dedikoduya karıştı. Cinsel yöneliminin hemcinslerinden yana olduğuna dair dedikodular yayılsa da İskender bunlara kulak asmadı. Ama belli ki sır gibi sakladığı bir özel hayatı vardı.

Baba Mirza Bey, Anadolu işgali sırasında hem aşiretini hem de yakın bölge topraklarındaki birçok aşireti ikna edip arkasına katarak İngilizlerin ağır yenilgiye uğramalarında büyük rol almıştı. Aile Osmanlı zamanında da etkin olmuş, yıllarca birçok paşa rütbeli asker Mirza Bey'in aşiretinden çıkmıştı. Kendi aşireti ve bölgedeki diğer aşiretlerin desteği ona Ankara yolunu açmıştı. Yeni mecliste vekildi artık. Elbet bir gün bölge halkı kalkınacak, tüm reformlar Ankara'dan yapılacak ve bu sayede kendi dilini özgürce konuşabilecekti. Hatta anadilinde okuma yazma öğrenecekti halkı. Netice de bu topraklar için mücadele etmemişler miydi? Birçok aşiret başı Ankara'ya yönelmiş, verdiklerini alma vaktinin geldiğini düşünmüşlerdi. Mirza Bey'in şansı ise, Osmanlı'dan bu yana ailenin her zaman yönetimin yanında yer almış olması ve karşılığında da çocuklarının eğitiminin ya İstanbul'da ya da Avrupa şehirlerinde gerçekleşmiş olmasıydı.

On yılı aşkın bir zaman sonra her aşiretin kendisi gibi şanslı olmadığını görecektik ve yıllarca vicdan azabıyla yaşayacaktı. Mecliste olup da diğer aşiretler için imzalanan ölüm fermanını nasıl olur da fark edememişti? Bu boyutta yok edici kararları en yakınlarındaki arkadaşları bile ondan gizlemeyi başarmışlardı demek. Mebusluktan ayrılmasına ve topraklarına temelli dönmesine sebep olan kıyım zamanları tüm aileyi çok etkileyecekti, özellikle çok sevgili kızı Züleyha'yı...

Ailesinin sayısız hocalar tutup kızına ders aldırıldığını söyleyemeyiz çünkü o tarihlerde Ankara'da iyi bir keman hocası bulmak sanki bir mucizeydi. Ailenin tek temennisi, mecliste ve sosyal hayatta itibarlarının daha da yükselmesi idi. Yemeklerden sonra evin hanımının veya kızının bir piyano veya keman çalmasına hem avrupalı bir şey, hem de yeni cumhuriyetin ideal aile yapısının görsel ve işitsel tamamlayıcısı olarak bakılıyordu.

İskender –Züleyha Evliliği

İskender, Mirza Bey'lerdeki o büyük gecedeki yemekte Züleyha ile izdivacı kafasında iyice netleştirdi, gerisi teferruattı. Yaklaşık kırk kişinin katıldığı yemek sonrası, Aydan'ın babası daha önce hazırladığı bir girizgahla Züleyha'yı salona davet etti. Züleyha narin, ince kemikli sanki camdanmış hissiyatı veren kırılğan bir edayla salona teşrif etti. Belli ki bu geceye ve bu an'a uzun zamandır hazırlanmaktaydı. Zarif bir selamlaymayla solosuna başladı. Bach'ın solo keman için Chaconne eserini çalmaya başladı. İskender çalınana konsantre olmaya çalışıyor ama Züleyha'nın zarif ve kırılğan bedenine bakmaktan kendini alamıyordu. "Belki çok endişeli aile meclisinde o da rahat değil", diye düşündü ve böyle iddialı ve zor bir esere bu cüsse ile kalkıştığı için ona hayranlık duydu.

İskender o gece hiç uyumadı. Aklında sadece Züleyha'nın, Mirza Bey'in ona ilk tanıştırdığındaki o garip kocaman siyah gözleri vardı. Huzursuz geçen birkaç günün ardından derdini dedesi Ragıp Paşa'ya açtı. Paşa önce durakladı sonra da dalgınlaştı. İskender ona neden yorum yapmadığını sorduğunda ise Paşa, "bilmem evladım sana uygun mudur ki?" diye cevap verdi. İskender dedesinin onaylamayışını görmezden gelerek ricasını yineledi ve onun fazla konuşmasına izin vermedi.

Ailelerin hızlı bir şekilde tanışması ve söz kesiminden sonra, İskender ve Züleyha yeni bir hayata başlamış oldular. Cüsse, mizaç, hal ve tavırda bu kadar zıt iki insanın bunca uyumlu olması takdire şayandı. 1924 yılının Nisan ayında Ankara'da dünya evine girdiler. Soyadı kanunuyla birlikte İskender ve Züleyha Özsoy çifti olarak çağrılacaktı.

Yol yapımı sevdasıyla oraya medeniyetten önce toplu kıyımın gittiğini fark edip de harekete geçmek istediğinde çok geç kaldığını anlamıştı Mirza Bey.

Mecliste olup da diğ er a ıiretler i in imzalanan  l m fermanını nasıl olur da fark edememi ti?

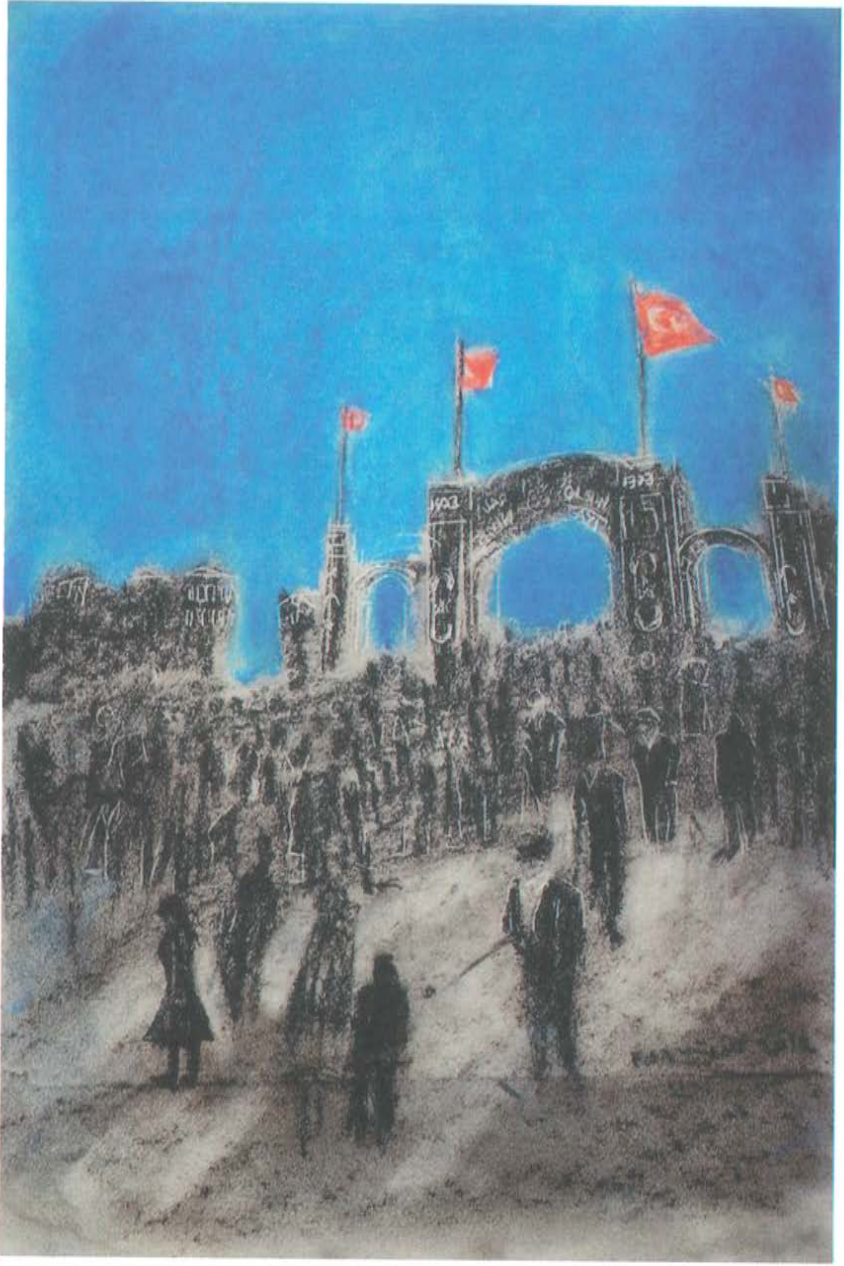
Netice de bu topraklar için mücadele etmemişler miydi?

Karışık yıllar

Ragıp Paşa ve Mirza Bey'in dünürlüğü, Ankara cemiyetinde biraz şaşkınlık ve biraz da şüpheyile karşılandı. Herkes bu evliliğin Ragıp Paşa'nın planı olduğunu ve yakında bunun siyasi neticelerini göreceklarine inandılar. Böyle düşünmelerinin sebebi, Ragıp Paşa'nın tavrıydı. Mirza Bey ile dostluğunu ilerletmiş ve Anadolu'nun kalkınması üzerine söylevler vermeye başlamıştı. Ülkenin en ücrasına giden yolların yapılmasını ve yine en ücra yerdeki "dağlı"nın yeni cumhuriyetle birlikte kalkınmadan pay almasının ve böylelikle merkeze yaklaşmasının gerekliliğini savunur olmuştı. Mirza Bey, bu güzel vaatlerin ve niyetlerin ileride nasıl yıkımlara yol açacağından habersiz, halinden memnun görünüyordu. Yol yapımı sevdasıyla oraya medeniyetten önce toplu kıyımın gittiğini fark edip de harekete geçmek istediğinde çok geç kaldığını anlamıştı Mirza Bey. Ömrünün vicdan azaplarıyla bitmesine sebep oldu bu. Hırslarıyla gelen kamaşma yüzünden bilmeden suç ortağı olduğu için kendini asla affetmedi. Tüm "dağlı"ların önce yola getirilip sonra da yola kavuşacağını asla tahayyül edemezdi. Kızının ke-manını dinlerken de bu ikili hayatından esef duymaya devam etti. Dilini meclis dahil her yerde gizlemek zorundayken, nasıl olacaktı da bu dil her yerde serbest olacaktı? Aymazlığına ağladı.

İskender için hayat yeni başlamıştı. Kırılgan Züleyha'yı korumakla mükellefti artık. Züleyha, babasıyla ve diğer aile eşrafiyla birlikteyken hem onlardan biri, hem de çok uzak biri gibi hissettiği zamanları geride bırakmıştı, yeni hayatında ruhu tam bir bütünlüğe kavuşmuştu. Musiki Muallim Mektebi'nin ilk mezunlarından biriydi. İskender evliliğe hızla adapte olmuştu. Lamia Hanım oğlunu ziyarete geldiğinde şaşırdı. Telaşlı Ankara insan trafiğinden kurtulduğunda, oğlu İskender annesine devamlı, "Avrupa seyahatleriniz son bulsun artık! Bakın Anadolu'ya her gün tren kalkıyor artık. Sanatkarların bu seyahatlere katılmasına yardımcı olmanızı rica ediyorum" diyordu. Lamia, sessizce dinledi ve biletleri çoktan aldığını oğluna asla söylemedi. Lamia her zamanki gibi sürprizlerin kadınıydı. Artık oğlunun bu isteğini tek yakınlaşma noktası olarak görüyordu. Ölmeden belki oğlunun onu affettiğini görebilirdi. Ama olamadı.

Annesinin, birçok yazar, heykeltıraş, şair ve ressam dostuyla birlikte Anadolu'yu tanıma ve yeni cumhuriyeti sanatına aksettirme amacıyla yaptığı yolculukta yolları bir keresinde de İskender'le Malatya'da kesişmişti. 1928 yılının Nisan ayının ikinci haftasında Battalgazi'ye giderken fikir değiştirip Aslantepe höyüğünü de görmek istemişler ama hızla boşalan yağmur Lamia'yı Fırat nehrinin sularına katmış ve onu gerçek yolculuğuna çıkarmıştı.

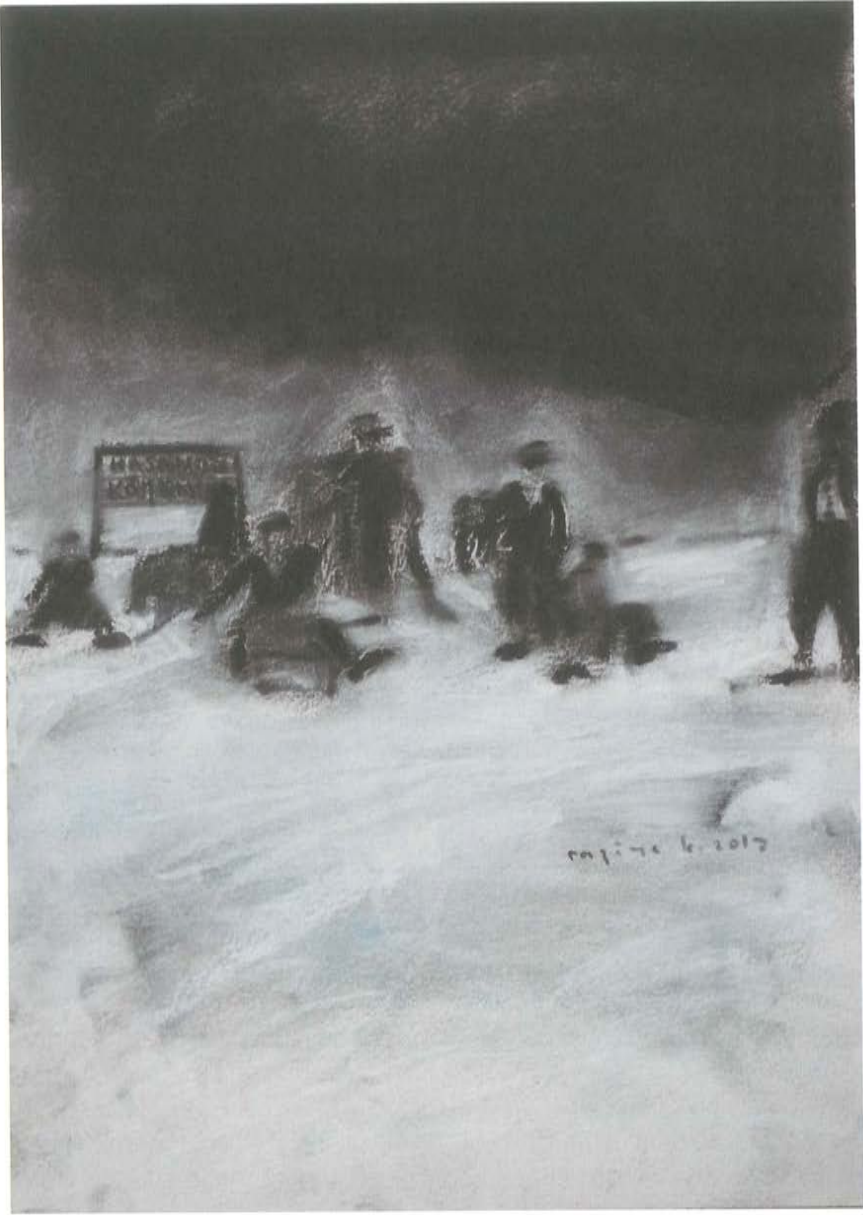
Cumhuriyet'in 10. yıl kutlamaları

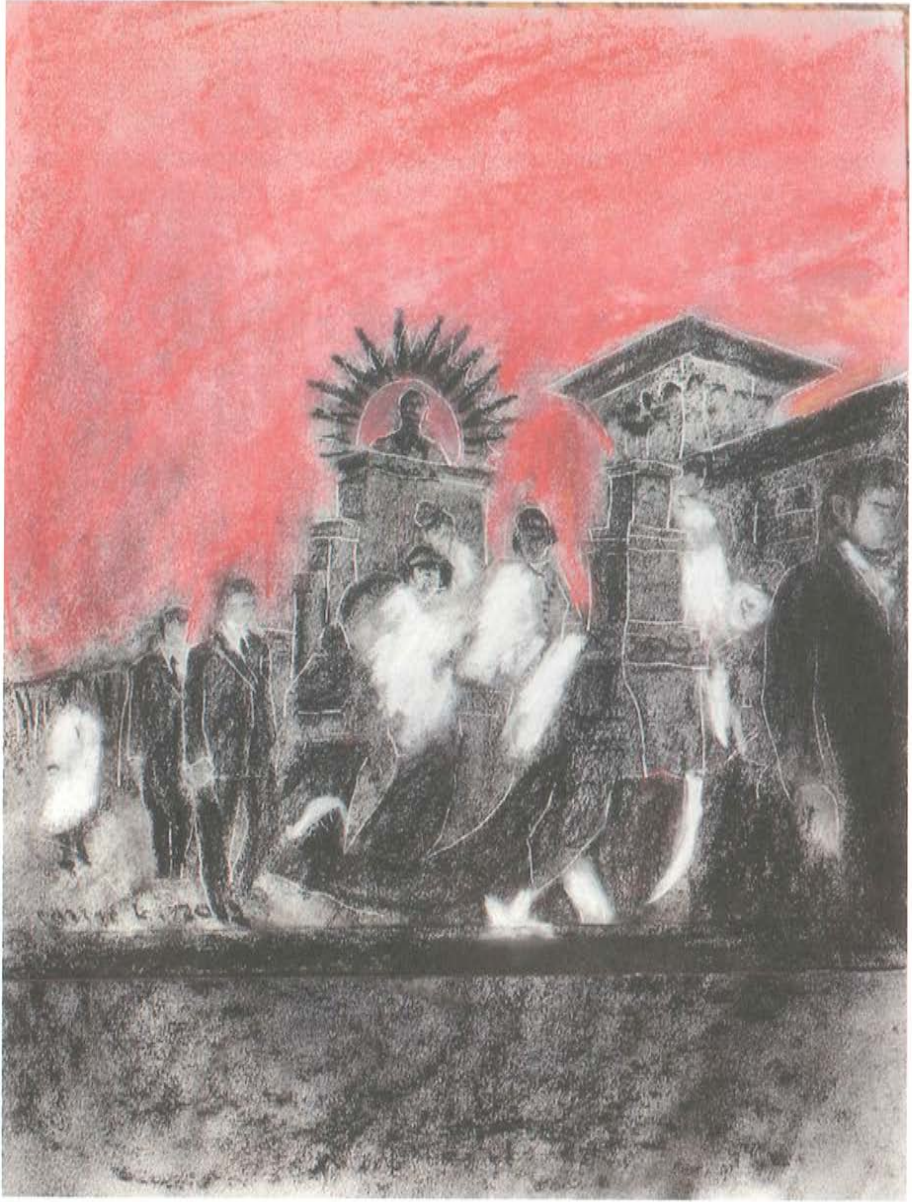
Cumhuriyet'in 10. yıl kutlamaları

Ankara yeniden inşa edilirken meydanların heybetli olması öncelikliydi.

Hasan Oğlan Köy Enstitüsü

Cumhuriyet'in 10. yıl kutlamaları

İskender, Lamia'nın ölümünü telgrafla öğrendi. Telgrafta, "Muhterem anneniz Lamia Hanım, sel suyunu kapılıp Fırat nehrinde kaybolmuştur" yazıyordu.

Lamia'nın cesedi 15 gün sonra bulundu. İskender onun İstanbul'a veya Ankara'ya getirilmeden defnedilmesini istedi. Cenazeye de katılmadı. Ama defnedilen yer ile ilgili detaylı malumat aldı ve çekmecesine koydu.

Akşamüstüydü, bahar artık "ben geldim" diyordu. Her taraf çiçek ve yeşillik kustu. İki katlı taş yapıyı, çok ucuz fiyata, zorda kalmış bir tüccardan almıştı. Tadilatını ve dekorunu da Galata'daki evlerini hatırlatacak şekilde yapmıştı. Eşyaların çoğunu getirtmişti. Geride tek kalan, kurtulmuş olduğu kabus olan güvercinlikti. Züleyha'nın merdivenlerden inerken ve çıkarken narin terliklerinin çıkardığı tık tık tıkıtık tık tık sesleri ona sanki Lamia'nın evde olduğunu duyumsatıyordu, "hüzünlü huzur budur belki" dedi içinden İskender.

Züleyha yeni kurulan Senfoni orkestrasında işe girmişti. Çabalarıyla ve azmiyle çoğunluğa uyum sağlayabilen bir yetenekti Züleyha. Kemanist memur bile diyebilirdik onun için. Verilen eseri gece gündüz çalışmak ve muvaffak olmak onun için yeterliydi. Çalarken yanlış bir nota dünyasını karartabilirdi. İskender tüm bunların farkındaydı ilk işe girdiğinde. "Bu aileyle ancak memur bir müzisyen olunur," demişti içinden. Lamia öyle miydi, hep sınırlarını zorladığı, isyankar bir hayat yaşamıştı. İskender o akşamüstü annesine duyduğu nefret ile aşkın artık saygıya dönüştüğünü hissetti. Belki ölüm şeklinin de bunda payı vardı. İskender yukarı kattan gelen gramofon sesiyle irkildi, Züleyha'yı neden hayatına kattığını o an daha iyi hissetti. Cızırtılı ses;

*Rüya gibi bir yazdı. Yarattın hevesinle
Her anını, her rengini, her şiiirini hazdan.
Hala doludur bahçeler en tatlı sesinle!
Bir gün, bir uzak hatıra özlersen o yazdan*

*Körfezdeki dalgın suya bir bak, göreceksin:
Geçmiş gecelerden biri durmakta derinden;
Mehtap... iri güller... ve senin en güzel aksin...
Velhasıl o rüya duruyor yerli yerinde! **

Güvercinlik faciasından sonra ikinci ağlayıştı. Bu sefer kaybettiği tüm geçmişiydi.

*"kulaklarım dedi ki duymayalım bari bir daha kendisini, mutlu olsun, başka
şeylere çok gülsün, senin kalbine gülmesin."*

Meçhul Sevgili – Sümer'in doğumu

Bir bebeği, bir bilinmeyeni kucağına almak için koridorları arşınlayan İskender, kalbinin yumuşamasından korktu. Deniz anaları gibi öyle omurgasız ve amaçsızmış gibi salınmaktan. Cebindeki mektubu hastane bahçesinde tekrar tekrar okudu... Jülide onun ara istasyonuydu. Onun tüm zaaflarını bilen, ondan pek de bir beklentisi olmayan, sahir zamanlarını geçirdiği eşsiz kadın! Bu yaklaşma başta istihbarat amaçlı olsa da, zamanla kadına tüm gizlerini açtığı bir ilişkiye dönüşmüştü. Yeni cumhuriyetin kalbi Ankara, İstanbul'dan farklı iklimi ve insanıyla İskender'e zor zamanlar geçirtmişti. Boğazi özlediği zaman dere yataklarına veya göllere gitmek ona tuhaf bir aldanma ve aldatma duygusu yaşıyordu.

Onun o kesif kokusunu uzaktan bile alabilen Jülide hemen devreye girerdi. Evlendiği için Jülide'yi aldattığı duygusuna kapılmamıştı hiç. Ama bu sürreal kadın artık ona iyi gelmiyordu. Şiirsel mektupları ve dokunuşlarının ötesinde kendinden de karanlık olduğunu hissettiği ruhu, Lamia'nın ölümüyle uzaklara doğru yol almaya başlamıştı. Elindeki mektubu tekrar okudu:

İskender;

sen bana öyle gülünce, ruhun "ben bu kadar mı ruhsuz kaldım" dedi, benim ruhum hemen senden kaçtı.

senin ruhun aya baktı, dedi ki "bu hıyar iki tane kuvvet kelimesi bulamadı mı?" hayat dedi ki, "yalnızlığın olmadığını hatırla, mesafelerin mühim olmadığını zaten biliyorsun."

ay aşağıya baktı güldü. zamanı çağırdı. zaman dedi ki şifalıyım ama yanlış zamanda gülenleri, sevgiliyi geçtim, insan kıymeti bilmeyenleri ben de izah edemem, adaam sen de diyemem.

ay dedi ki hah, adaam sen de. bunu derken bir elini annanemin bu cümleyi söylerken savurduğu gibi savurdu.

kulaklarım dedi ki duymayalım bari bir daha kendisini, mutlu olsun, başka şeylere çok gulsün, senin kalbine gülmein.

ay beni üzgün kulağımdan şefkatle çekti, yukarı kaldırdı. bazan hayat da aynı böyle bir şeydir dedi. kurumasın sakın bari diye denizle kalbimi ıslattı, sol kulağıma hatıraları örten ay tozu üfledi. ay tozu sağ kulağıma seninle ne çok güldüğümüzü hatırlattı, birlikte çok güldüğümüz başka insanları memleketleri hatırlattı.

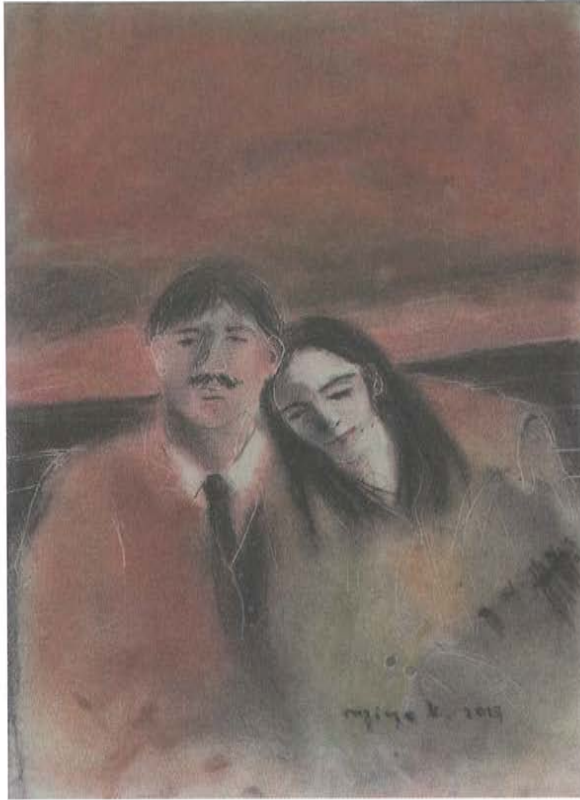
deniz seni tanıyormuş zaten. kayıklar tatlı tatlı sallanmaya devam ettiler. deniz dedi ki iyi adamdır, mayanız tutmamış. bu cümle içimi ferahlattı.

ay dedi ki zaman da yok aslında, aşk da yok, hepsi aşağıdakilerin yanlış anlaması. zaman dedi ki hah, ben aslında değişmeyeyim, her şeyin her an akmasına değişmesine zaman demişler ben de usandım düzeltmiyorum dedi. zaman diye bir şey olsa iskender bunca senede neye gülünmeyeceğini öğrenmez miydi dedi.

aşk dedi ki hayaliyim kandırmacayım ama ben bile utandım. o da sonra güldüm diye hayıflanmıştır üzülme, ama beni öncede bıraktığı için tam ben herkesin kendi güzelliğiyim başkasında zannettiklerine bakma sen dedi. bunu aşk dedi.

bana pembe güllerden arap çarşısı kokulu, ferahlatıcı şerbetler içirdiler, senin kasım ayında üstüme örttüğün battaniyeyi kaldırıp naftalinlediler, katlayıp ayın görünmeyen yüzüne attılar. zaten yoluk yoluk olmuştu.

ay dedi ki döne döne seyrediyorum, bende pek değil ama dünyada niyeysen her şey değişiyor, dinozorlardan evvel de her şey değişiyordu. İnsanlardan bir şey öğrenmediysen şunu öğrendim dedi, çivi çivi söküyor, hürmetli ay hürmetli ay'a karşıdır.

Onun tüm zaaflarını bilen, ondan pek de bir beklentisi olmayan,
sahir zamanlarını geçirdiği eşsiz kadın!

"ay gölgesini üstüme örttü. hilal olduğumda gel bana sarıl uyu, dedi. uyudum annanem rüyama geldi içerdeki odada uyudu. pencereden baktım duvarlar yeşildi annanem orda uyurken güçlendim."

dünya kalbini ne yapacağını bilmeyen insanlarla dolu ben de usandım dedi.

çankaya'da ağaçlı evin bahçesinde günler boyu birbirlerine sarılıp yavaş yavaş seven salyangozlar kafalarını kaldırdılar dediler ki insan kalbi bizim gibi nasıl huzurla sevsin, içinde kimbilir ne korkular var.

gökyüzünde bir kuş gidiyordu çok yükseklerde gidiyordu aşağıya baktı ben de ona baktım anladım, şimdi o kuşa gel yanyana biraz gidelim desem onun yolu başka benimki o tarafa değil. beraber bir yol bulmak lazım değil.

uzun bacaklı aksak bir kedi geldi dünya bak çok güzel dedi. her işte bir hayır vardır dediler, işte şimdi unutursun sana gülün münasebetsizi dediler.

eski sevgililer geldi. o üzüldüğümüz hatıralar toz oldu kumlara karıştı bak hepimiz de birbirimize artık herkes gibiyiz dediler.

kumlar dedi ki biz geçmiş anlardan başka neyiz. bizden şimdi güzel kale olur ayağını daldırarak yumuşaklık olur dediler.

geçmiş anlar kumlara karışır ama dünyanın mükemmelliğine değdiğimiz bazı anlar kum olmaz onlar bizi besler büyütür dediler, süpürdüğüm yapraklar. dünyanın mükemmelliğine elimi değdirdiğim anlar geldiler. dağlara bakmıştım, kafasını seveyim diye dikenlerini arkaya yatıran bir yavru kirpiyle uyumuştum, beni bir yavru leopar oyun olsun diye ısırmıştı, mutlu bir akşam manda yağurduna ekmek banıp yemiştım.

çorba dedi ki hep aradığın emniyet de aslında yok, insanlarla eşyalar yanında kalıcı değil.

annanemin kokusu geldi dedi ki beni bile hatırlamıyorsun, iskender'in kokusunun manası da gidecek.

Senin kokunu düşündüm başka kokulara karıştı gelmedi.

babamın gömleği vardı babam gidip ölmüştü kokluyordum koklayınca ayağımın altındaki yer biraz sağlam oluyordu sonra birileri gömleği yıkadı. Gömlek babam yerine sabun koktu, dedi ki tutunduğun her şey kaybolur üzölmen bitince bunu anla.

hayat elini gözöme soktu, yoksa omuzuma mı attı, her şey her şeyden yapılmış dünya mü-kemmel sen tutup aklının zihninin arkasına bir adamı koyuyorsun bak denizin ayağını ıslatıp şıptırıyla çekilmesinin pırlıltısını duymuyorsun dedi.

hürriyet seviyorsun ama hem gökkubbenin altında duruyorsun hem aklını fikrini bağlıyorsun dedi.

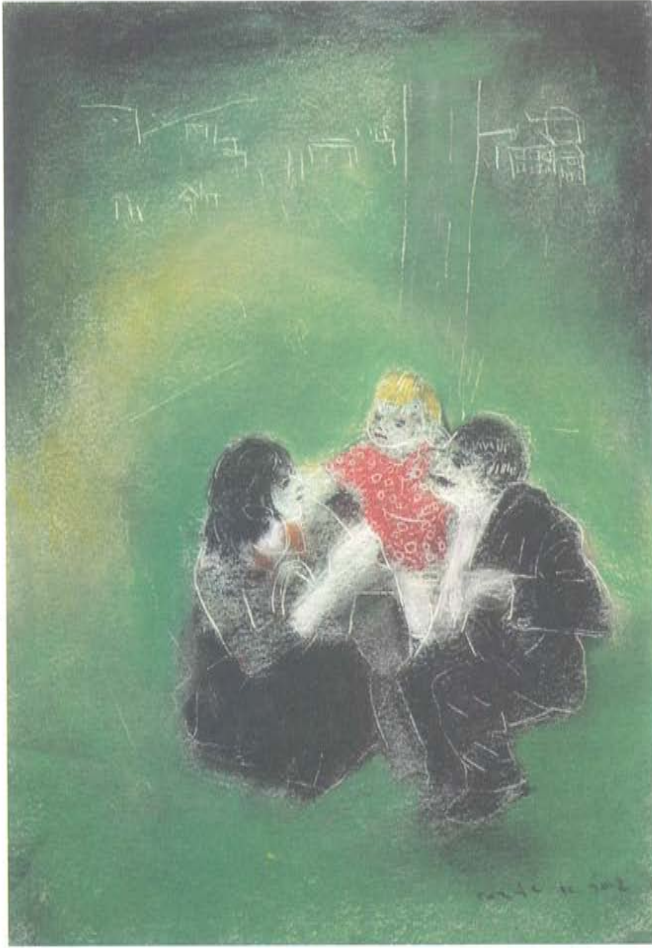
hepsine hak verdim.

ay gölgesini üstöme örttü. hilal olduğumda gel bana sarıl uyu, dedi. uyudum annanem rüyama geldi içerdeki odada uyudu. pencereden baktım duvarlar yeşildi annanem orda uyurken güçlendim.

kafasını seveyim diye dikenlerini arkaya yatıran yavru kirpi dedi ki sana itimadım hala orda göğsünde uyuduğum anda duruyor, her şey geçer ben büyürüm büyüyünce seni ısırırım sen de anlarsın beni odunların oraya bırakırsın bırakırken dikenlerimden öpersin ama sana itimadım hep sende durur.

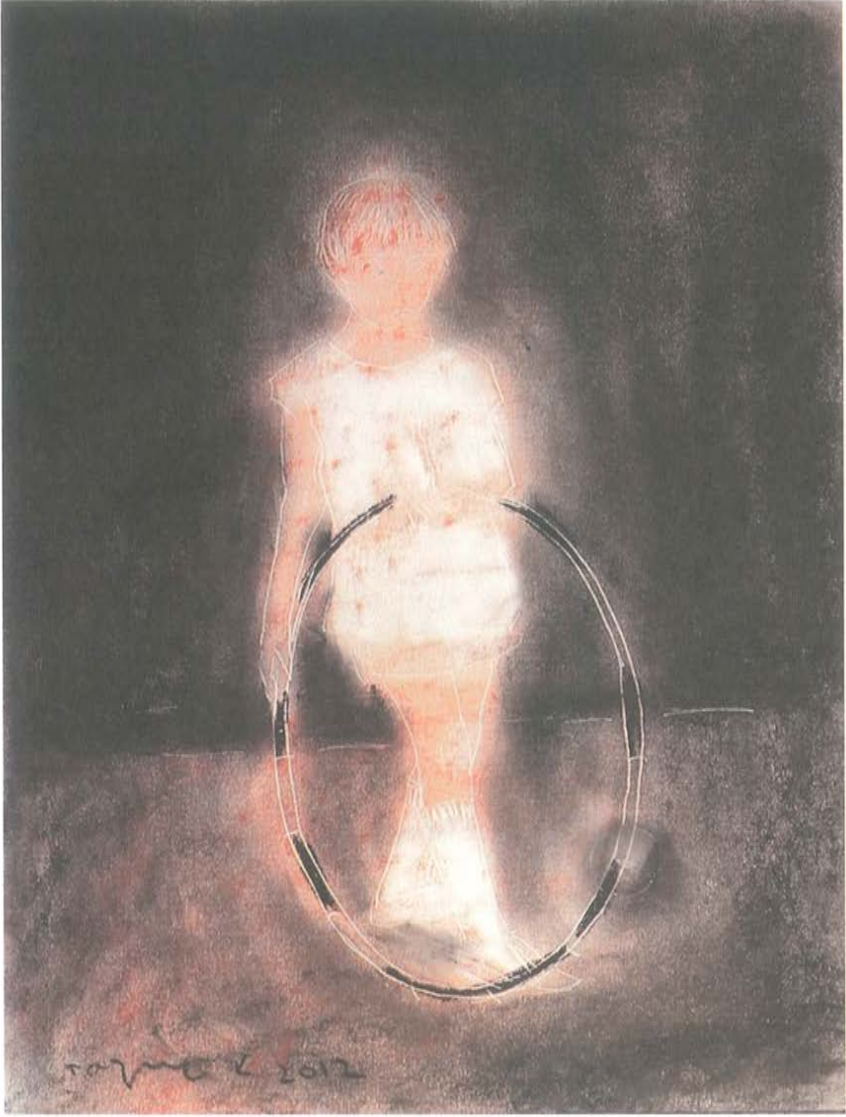
*kumlardan fiyakalı, masallı bir kale yaptım. deniz bu akşam onu da alıp götürecekt, hayatın her tarafı bir.**

**Jölide'nin mektubu: Elif Köksal*

Sümer ile birlikte İskender de doğdu. Bilemezdi, Sümer'in içine birçok nefesin üflendiği ruh olduğunu. Soyağacının zenginliği, zeka ve yeteneği ile birçok insanın algılamakta zorlanacağı bir çocuk ve belki de yeryüzünde ömrü boyunca uyumlu olmak için çırpınan bir gariban olacağını... Tek istediği ölene kadar Züleyha ile birlikte olmak ve Sümer'i asla babasız bırakmamaktı. Kucağında bebekle hastane odasının penceresinde sisli göğe bakarken panikledi İskender. İçinden yükselen ses, "ya kucağımdan kayıp yere düşerse bu bebek ne yaparım ben?" diyordu. Yarı telaşlı, titreyen kollarını açıp bebeği Züleyha'nın kucağına bıraktı.

Artık Jülide canını yakamazdı.

Sümer 5 yaşında.

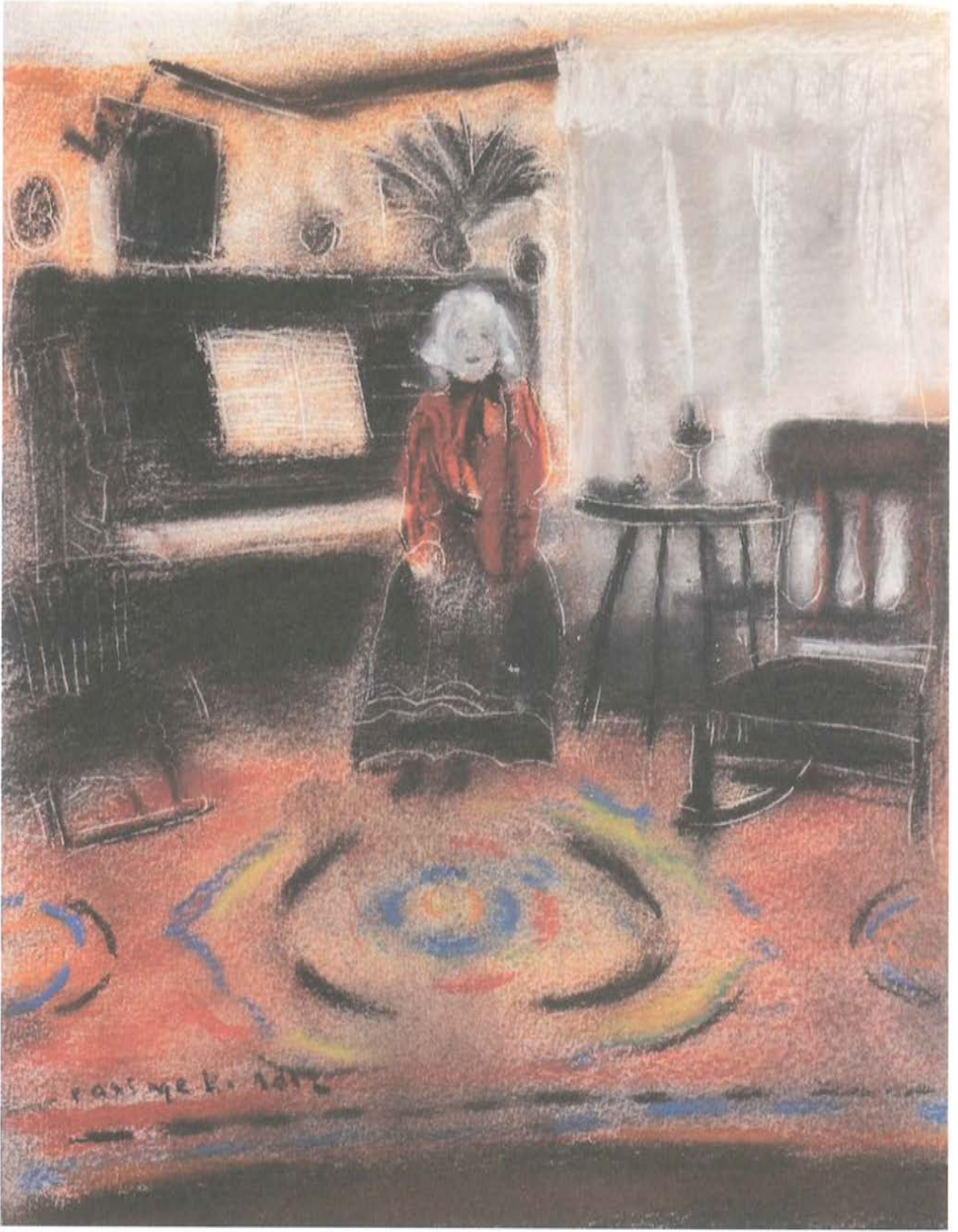
Sümer'in gençliği.

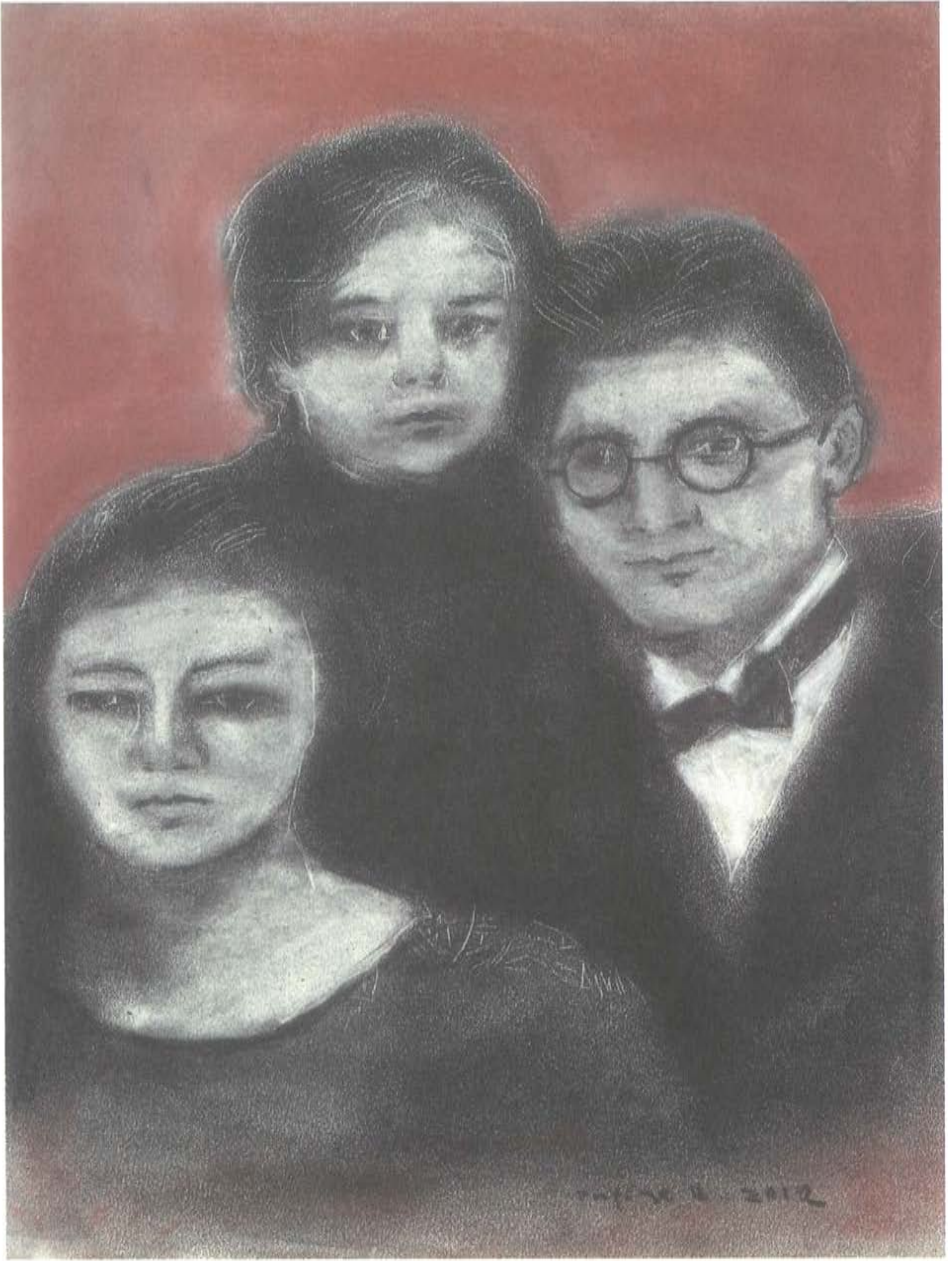

Züleyha ve kızı Sümer

Sümer ve İlhan

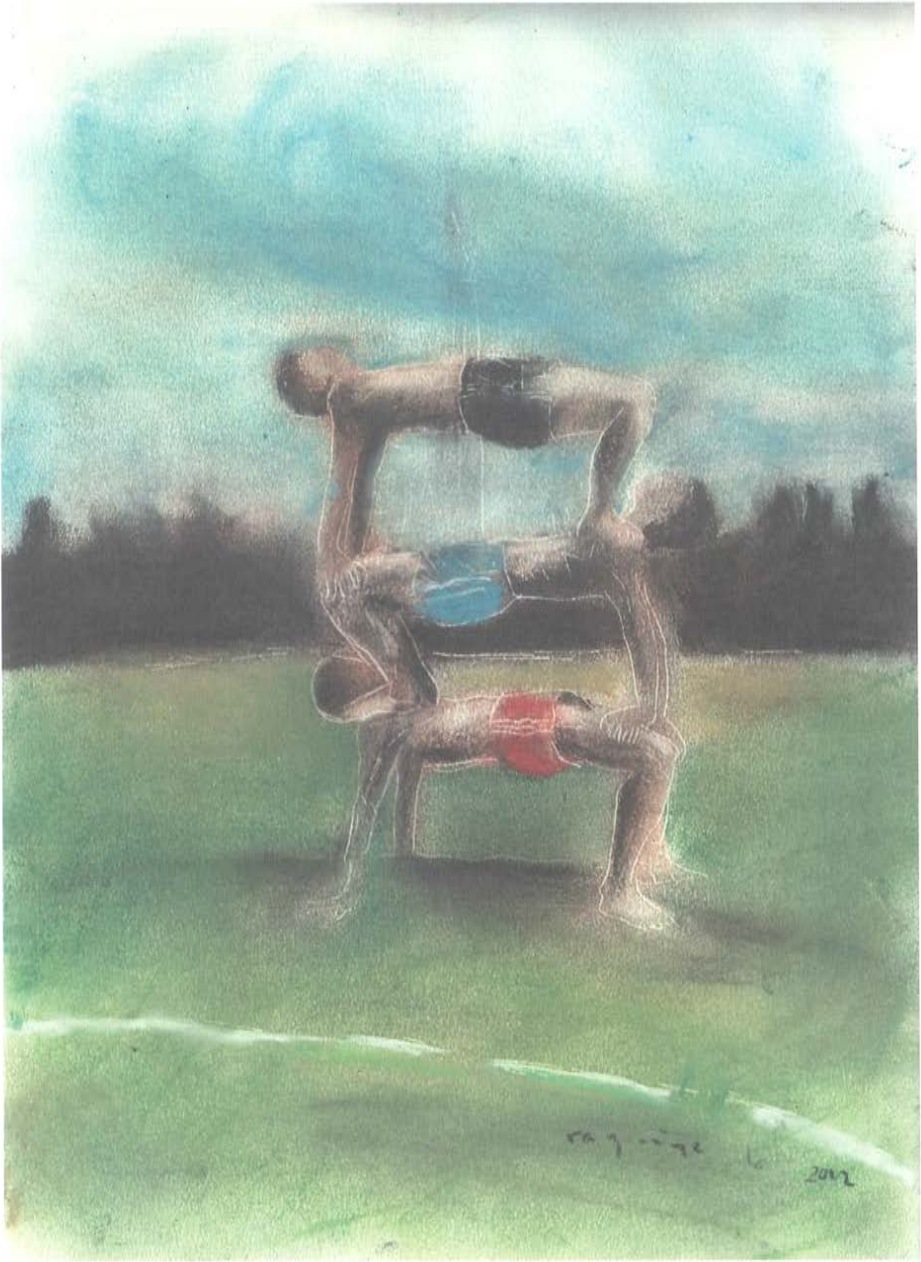

Sümer - İlhan ve oğulları Yusuf

İlhan ve Yusuf

1950'ler 19 Mayıs

Yusuf vapurda ergen...

Yusuf ve mülkiyeden arkadaşları

Yusuf ve mülkiyeden arkadaşları

Yusuf ve Emine

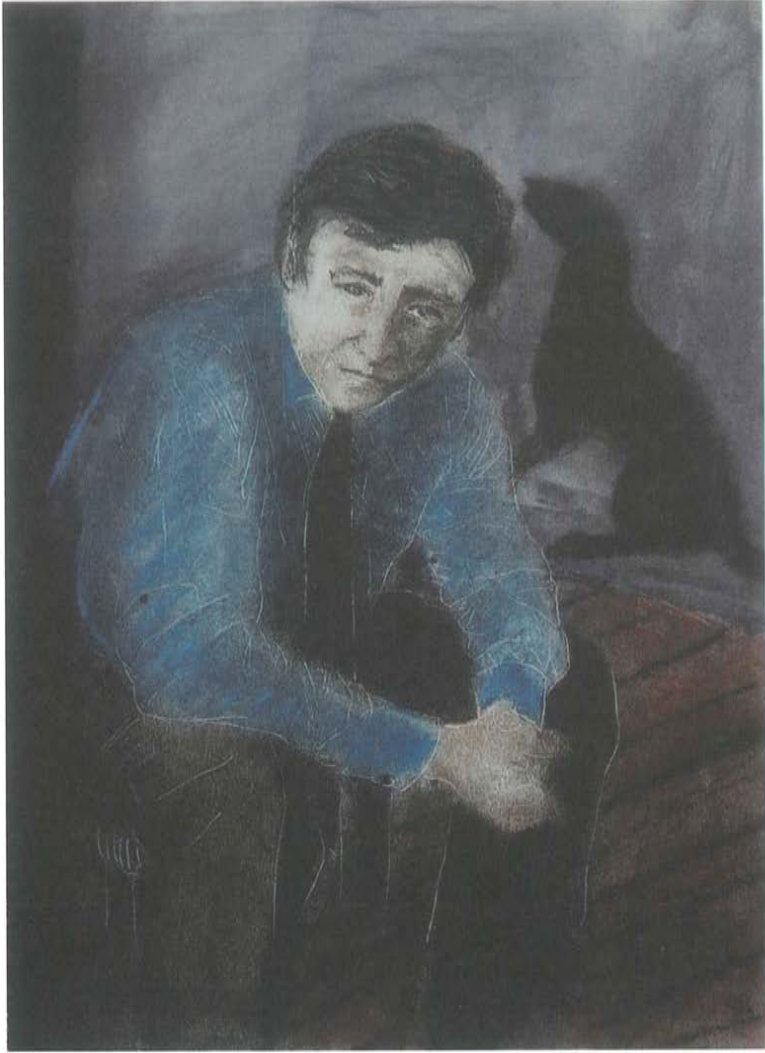

Dalgin Sular çizgi roman anlatısında: Onu herkes "Arkadaş Bey" diye biliyor, oysa kendisi resmiyete düşkün biri değil. Arkadaş, ikisinden de yaşlı, Yusuf Bey'in hocası... Devlet memuru değil, danışman. Her zaman bulunduğu konumla kendisi arasında bir mesafe bırakmayı, gizliliği esas almış. Geleceğin siyasi kadroları ile ilişkilerini derinleştirmiş ama resmi hiçbir görev kabul etmemiş.

1970'lerin sıcak siyasal ortamında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde ders vermiş. Yusuf Bey ile o sırada öğrenci iken tanışmış. Arkadaş, daha sonra Yusuf Bey'in ÖKGE'ye atanmasında ön ayak olmuş.

Arkadaş ve Yusuf

Yusuf Bey, ÖKGE'nin başındaki kişi. Kendisini "liberal muhafazakâr" diye tanımlamaya çalışıyor. Bu tanımlamanın derinliklerinde, kendisinin dahi nüfuz edemediği "aile tarihi" ile olan karmaşık ilişkisi aşikâr. Geçmişini hem örtmeye, hem de ifade etmeye çalışıyor. Saydamlığa, barış içinde bir arada yaşamaya inanıyor. Dalgın Sular'ın bir başka karakteri Gupse ile kan bağı var.

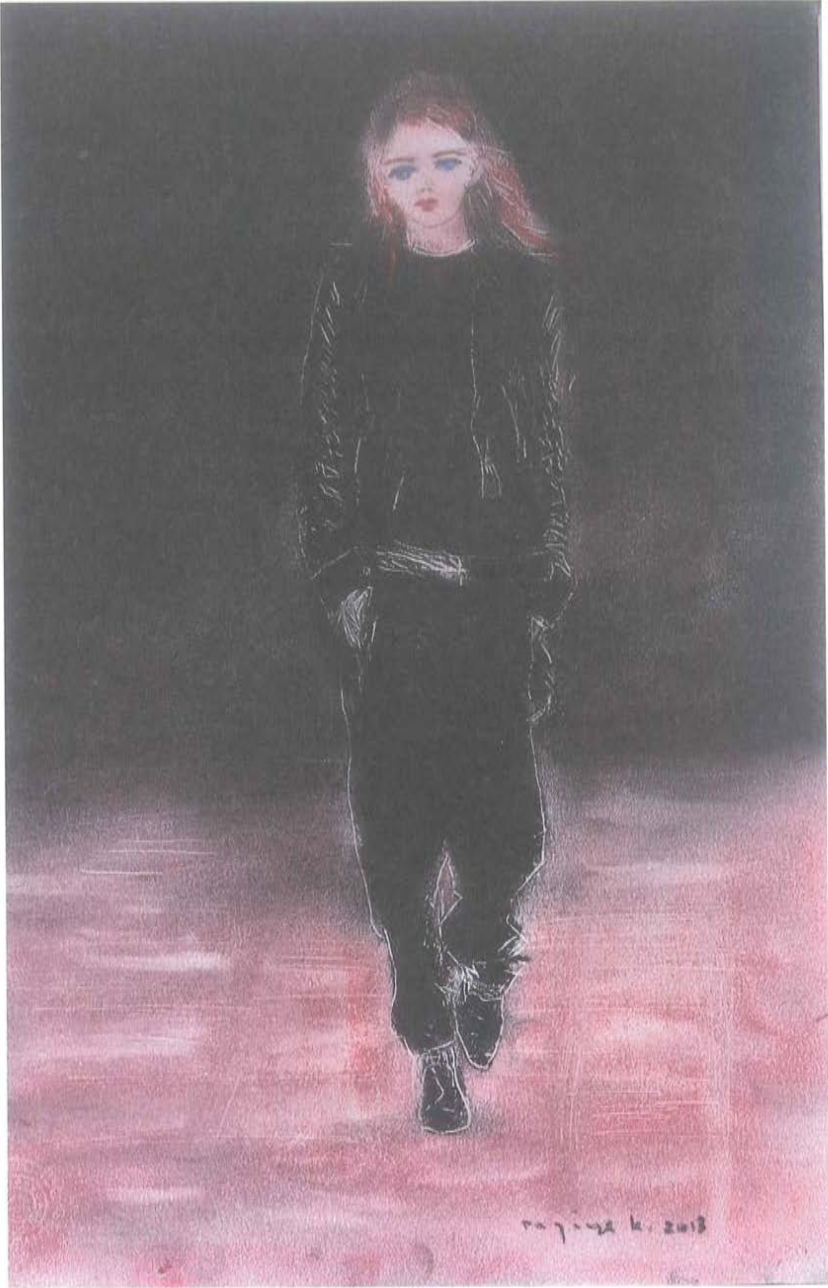
Olaylarla ilgisinin derecesini belki hiçbir zaman kavrayamayacak! Kendisi kadar, onu önceleyen "Yusuf" adlı diğer atalarının hikâyeleri de Dalgın Sular'a zemin teşkil edecek.

Yusuf'un katledilişı ve cenaze töreninde küçük kızı Asuman.

İlerde piyanist olan kızı Sultan

Manken olan kızı Asuman

Son Söz

İskender Savaşır

Daracık oda; yatak geniş. Serin çarşafa oturuyorum. Yatmış, ısıtmış, kokusunu bırakmış gelip geçen. Yataklar çabuk soğur. Otelciler her gün insan görürler, tümen tümen insan. Bu yatak da öyle. Yepyeni bir odadayım. İlk olarak odamdan başka yerde yatacağım. Burası benim için yepyeni ama aşağıdaki kâtip için, bir başkalık olsun, olabildim mi? Boğuldum gitti öteki kayıtların altında. Benden sonra bir başkası yazılır o deftere. Yeşil gözleri vardı kâtibin. Geceleri denize çıkamayan gözler. (...) Bu damın altında ben de varım. Kâtip de var. Su yeşili gözleri var kâtibin, o güneş görmemiş, hasta ışığın altındaki sayrı yüzünde bile parlayabilen su yeşili gözleri var. Bir daha dağıldım. Bunun da gözlerinde bir parçam kaldı. Bunun da gözlerinde bir parçam kaldı. Bundan sonra bunu da hesaba katmalıyım. Beni tanıyanlar arasında bu da olacak. Olmaz ama. Unutur o. Benim tanıdıklarım arasında bu da olacak. Gelmeseydim keşke, hiç gelmeseydim. Tanımayıverir geçerdim, şimdi o da var. Parçalarımı toplarken, bunun gözlerinde, yeşillerin dibinde kalanını da, bulmak, unutmamak gerekecek.

Yukarıdaki uzun alıntı **Troya'da Ölüm Vardı** yayınlanan "Odalarda Biri" öyküsünden. Bilge Karasu öyküyü 1954 yılında, yani 24 yaşındayken yazmış. Gençlik üzerine bir genç tarafından yazılmış bir öykü...

Ama gençlik kolay geçmiyor. Unutulmuş bütün anların saklandıkları kuytulardan çıkacağı, birbirleriyle girdikleri ilişkiler, birarada oluşturdıkları ahenk sayesinde kir paslarından arınacakları, hep birlikte bir hakikate, insanın kendi hayatının hakikatine tanıklık edeceği bir karar ânının eninde sonunda yaşanacağı, hatta bunun bir üründe ifadesini bulabileceği hayaline, insan 60'ına merdiven dayadığında bile kapılabiliyor.

Daha önce de yazmıştım: Böyle bir ahengin zaten kurulmuş olduğuna dair buram buram gizem kokan bir âni, Dalgın Sular projesinin daha ilk aylarında, bir Adapazarı gecesinde yaşamıştım. Sonra ne oldu? Ne olacak, hayat hükmünü icra etmeye devam etti; projede kendi kast ettikleri şeyi bulamadıklarına karar verip çekip gidenler oldu, küsenler oldu, ağır sözler söylendi, kavgalar edildi, bir yandan da güzel anlar yaşamaya, eğlenmeye devam ettik, yeni dostluklar, ittifaklar kuruldu, aşklar yaşandı, para sıkıntısı çekildi, sonra para bitti, sonra tekrar bulundu, yine bitti, arkadaşlar işleri farklı doğrultularda çekiştirdiler, çekiştiriyorlar, proje kılıktan kılığa girmeye devam ediyor.

Şimdi, aslında daha önce de söyleyebiliyor olmam gereken bir şeyi, bunca başarısızlıktan sonra, tuhaftır, daha bir içim ferahlamış olarak söyleyebiliyorum: Hayat sürdüğü sürece, hiçbir âni onun bütününe kuşatamaz, kapsayamaz ("hakikatini temsil edemez"), gizem âni taşıyor olabileceği bütün öneme karşın hikâyenin dışına çıkamaz.

Sağlıklı imgelem, gerçeklik karşısında alçakgönüllü bir tavır benimseyen imgelemdir. 30 yıl önce yazı-çizi hayatımın ilk adımlarından biri sayılabilecek bir yazıya bu cümleyle başlamıştım. Bugün de hâlâ büyük ölçüde katıldığım bir iddia:

Yaşanan gerçekliğe gölge düşürecek, onu aşma iddiasında bulunan, onun yıkıcı önemini hafifletecek her kavram, her kurgu, bu ister ötedünya vaadi olsun, ister paralel evrenler fikri, ister başka bir şey, bende neredeyse içgüdüsel denecek şiddette bir tepki uyandırıyor. Yanlış anlaşılacak istemem, kast ettiğim ötedünyanın ya da paralel evrenlerin varlığı ya da yokluğuna dair entellektüel bir itiraz değil, böyle "merci"lerden hareketle nihâiliğinin sulandırılarak hayatın değersizleştirilmesine dair varoluşsal bir tepki...

Dalgin Sular evreninde ölümler, ölümden dönenler hep bu hayata geri dönüyorlar, hep yine aynı şeyi buluyorlar: Bütün zenginliği ve çeşitliliği, ele avuca sığmazlığı, öngörülmezliği ve abesliği içinde bu hayat... Ölmüş olmak onlara hayat karşısında bir ayrıcalık kazandırmıyor.

Ama diğer yandan, aradan geçen 30 yıl içinde "gerçeklik" dediğimiz şeyin ne kadar çok hayaller, fantaziler, korku, arzu ve heveslerle örülü olduğunu daha derinden idrak eder oldum. (Son günlerde Dalgin Sular dergisinin alacağı yeni biçimi anlatırken kendimi sık sık, kendime Kant'ı açımlar buldum: *"Algılama kapasitesi imgelem üzerine inşa edilmiştir, tersi değil. Dolayısıyla, fantastik olan üzerine kurulu bir dergi, gerçekliği de, gerçekçiliği de içerecektir ama tersi aynı anlamda doğru olmazdı."*)

Dalgin Sular projesinin ilk tohumlarının Defter dergisi çevresinin iş sonrasında bulunduğu geniş sofralarda birbirimize karşılıklı olarak anlattığımız hikâyelerde bulunabileceğini yazmıştım. "Öyle değil" diyor İhsan Bilgin, *"tıpkı masallar gibi anlatılış üslubu da en az hikâye kadar önemli olduğundan [kendisinden] başkası anlatmaya yeltenmiyordu"*. İhsan, projeyi kolektif olarak düşünme arzumu, hafızama oyun oynadığını ima ediyor (haklıdır herhalde, neredeyse her zamanki gibi).

Raziye *"Yusuf'un yüzü gülsün"* cümlesi aklına düştükten sonra, birlikte geçirdiğimiz ve kendisine bizim aile tarihini anlattığım uzun öğleden sonrayı anmamış; Annem'le tanışmasını da... Metin boyunca bir kader gibi birbiri ardı sıra gelen Yusuf ve İskender isimleri... Neye işaret ediyorlar? Kim bu insanlar? Benimle ve babam Yusuf Savaşır'la ve onun dedesi, Garp cephesinden döndükten sonra Mudanya Mütarekesi'nin imzalandığı günü İstanbul'da ölen asabiyeci Yusuf Bey'le ve onun babası, Osmanlı'ya iltica ettiğiinde "İskender Paşa" ismini alan Aleksandr Janderewsky ile ilişkileri ne...?

Eksik belgelerle, boşluklarla, benim ve benden öncekilerin cari ilgilerinden, çıkarlarından kaynaklanan çarpıtmalarıyla örölü bir aile tarihinin Raziye'nin kristaline çarpmasıyla oluşmuş, ısı ısı, cıvı cıvı 60'a yakın imge, Türkiye'nin yakın kültür tarihinin İstanbul-Ankara-Paris-Malatya-Berlin-belki Dersim uğrakları üzerinden akan bir anlatı...

Ama, elinizde tuttuğunuz ve benim Sonsöz'ünü yazmakta olduğum kitabı ben daha kapaktan kapağa okumadım. Dalgın Sular dergisinin yeniden yayın hayatına geçebilmesi için çözülmesi gereken pratik, teknik, malî daha bir sürü sorun var. Bu koşuşturmacanın, kendi aile tarihime ait anıların parlarının dönüşmüş olduğu biçimlerle karşılaşmanın yaratacağı baş dönmesine izin vereceğini sanmıyorum.

Tam beş fersah derinde yatıyor baban
Kemiklerinden mercan oldu
Şunlar bir zamanlar onun gözleri olan inciler
Hiçbir şey göçmedi ona ait
Yalnız zengin ve yadırgı bir şeye doğru
Bir deniz-dönüşümü geçiriyorlar
Saat başı deniz kızları çanını çalıyor babanın
Dinle bak, işitiyorum — ding-dong...

Ama Raziye ve kitabı sayesinde Dalgın Sular'la neyi yapmak istediğimi, ondan ne umduğumu biraz daha iyi anlamış oldum sanki... Tarihe dürbünün tersi ucundan bakmak gibi... Hepimizin hayatına içkin olan dağınılığın, tamamen unutulmaya yüz tutmadan önce bölüneceği, saçılacağı binbir hikâye, imge, anlatı, rivayet, efsane hakkında bir fikir sahibi olmak... Kitabı okuduğumda zamanı (ebediyetin?) kuyusuna

bakmış gibi olacağıma, gözlerimin kararacağına aşağı yukarı eminim; "bu, iyi" belki diyebileceğim belki diyemeyeceğim, bazen diyebileceğim, bazen dehşet içinde oradan uzaklaşmaya çalışacağım. Peki, neden?

Bilindiği gibi, her şeyin bir yanılsama, bir serap, sonsuz ve beyhude bir akış ("sam-sara") olduğunu idrak eden Prens Siddharta, bir Buda ağacının altına çekilmiş, bu akışı düzenleyen ve ona katlanmayı (ve belki aşmayı) sağlayan yasa, "dharma" üzerine düşünmeye başlamış.

Derler ki, aynı bilinci ulaşan bir başka Buda, gülmeye başlamış; hâlâ da gülüyormuş, öyle derler. Galiba Dalgın Sular'ın böyle bir kahkahayı besleyen kaynaklardan biri olmasını istedim. Ama tabii, yine de herkes bildiği gibi kullanacak- dalgın suları, bizi, anılarımızı, hikâyelerimizi....

Ailede çok sık anlatılan bir olay, ama ben hatırlamıyorum.
Yeni Camii önü...

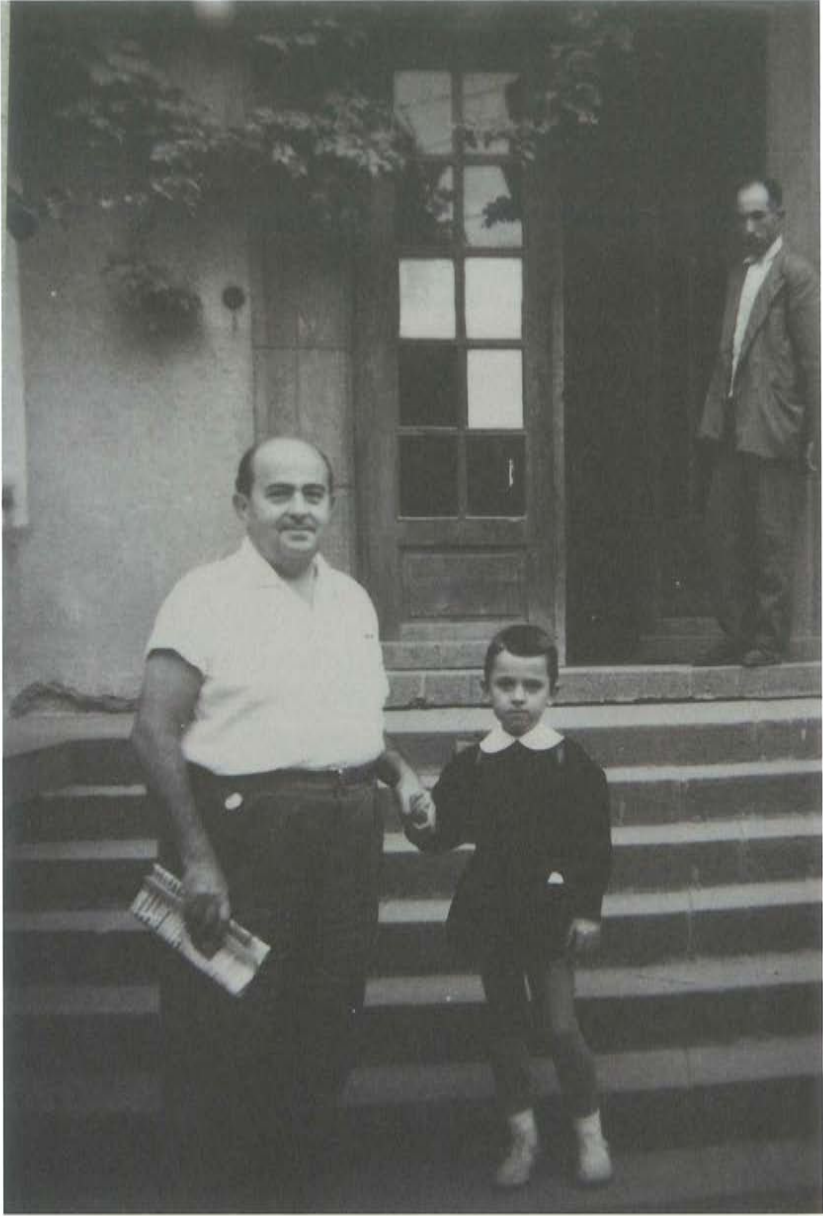
Bu kareden iki-üç dakika sonra, o sırada saklanmış olan Dedem'i kaybettiğimi düşünüp ağlamaya başlayacağım.

Dedem, aynı numarayı çocukluğunda Annem'e de yapmış.

Dedem ilk konserini 1920'de, ablası Ferhunde Erkin'le birlikte, mütareke İstanbul'unda vermişti.

1960 onların 40. yıl jübileiydi; o vesileyle verdikleri konserlerden birinin afişleri önünde kardeşim Cengiz'le birlikte.

1961, Namık Kemal İlkokulu'nun önünde.
İlkokula başladığım gün, dedem Necdet Remzi Atak'la birlikte.

Dedem Necdet Remzi Atak, çektirdiği bütün fotoğraflarda vereceği pozları titizlikle takınırdı.

Bu, en sevdiği fotoğraflarımızdan biri. 1960 olmalı.

Çocukluğum boyunca (ve hâlâ şükranla) "Baba" diye andığım, "üvey Babam" kendi çocukluğunun geçtiği yerleri gezdirmek üzere bizi İstanbul'a götürmüştü.

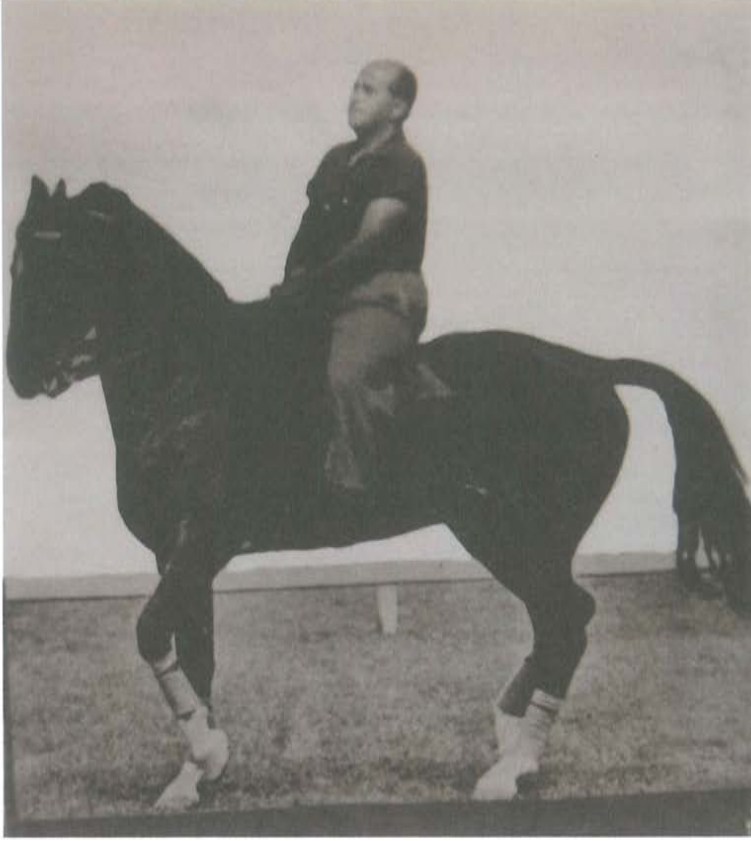
1962 ya da 63 olmalı, kardeşim Cengiz'le birlikte Paşabahçe'de...

Annem, Sumer Atak

(o zamanki soyadıyla, Özsoy).

1968 ya da 1969 olmalı.

Dedem' in atçılık sevdası hiç geçmedi.
Sene 1965 ya da 1966 olmalı. Denizkent'te, yazlık evimizin
orada, bir sütçü beygirinin üstünde bir fotoğraf çektirmişti.

O zamanlar photoshop yok tabii; fotoğrafçı ahbablarının
yardımlarıyla, o atın yerine daha yakışıklı bir atı "foto-monte"
etmişti.

O yıllarda "Yusuf Baba" diye andığım, öz babam,
ilk hocalarımdan, selefim, meslektaşım, Yusuf Savaşır.

İkisi, 1980'lerin başında bir meyhanede karşılaşmışlar. "Yusuf Baba" oturduğu masadan seslenmiş, "oğullarıma çok iyi baktığın için teşekkür ederim, İlhan" diye. Babam bocalamış, bir şey söylememiş. Ağzı çok laf yapmaz, kemanını konuştururdu. İçinde "ben senin çocuklarına bakmadım ki; onları kendi çocuklarım olarak büyüttüm" diye geçirmiş midir?

Ailenin tamamının biraraya geldiği bayram hep Noel oldu.

"Beşler" (ben, kardeşim Cengiz ve "kardeş" diye anmaya devam ettiğim teyze çocuklarım, Zeynep, Leyla ve Kerim), kardeş küçük Leyla'dan ayırdetmek için "büyük Leyla" ya da Kerim'in bebek kısaltmasıyla "Bubabi" diye andığı Leyla Atak (Edith Westvehling) ile birlikte... Beşler, bu yıl da (2013) bu sefer İzmir'de Leyla'nın evinde beraberdik.

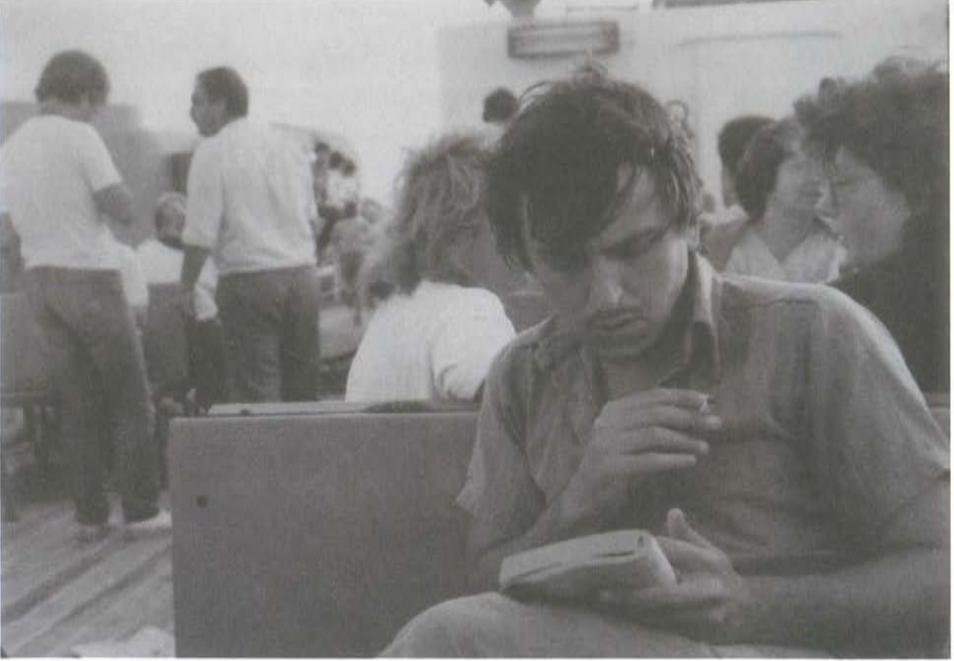

Sanırım 27 Mayıs'ı izleyen günlerden biri...

O günü hatırlıyorum. Fotoğrafçı, biz poz verirken arkamızda biriken askerlerin dağılmasını istemişti; dedem itiraz etti, onların orada durmaya devam etmelerini özellikle rica etti.

Kuzey Kaliforniya'da Mendocino...
Ağustos 1984.
Hayatımın en mutlu 3-4 günlük aralıklarından biri.

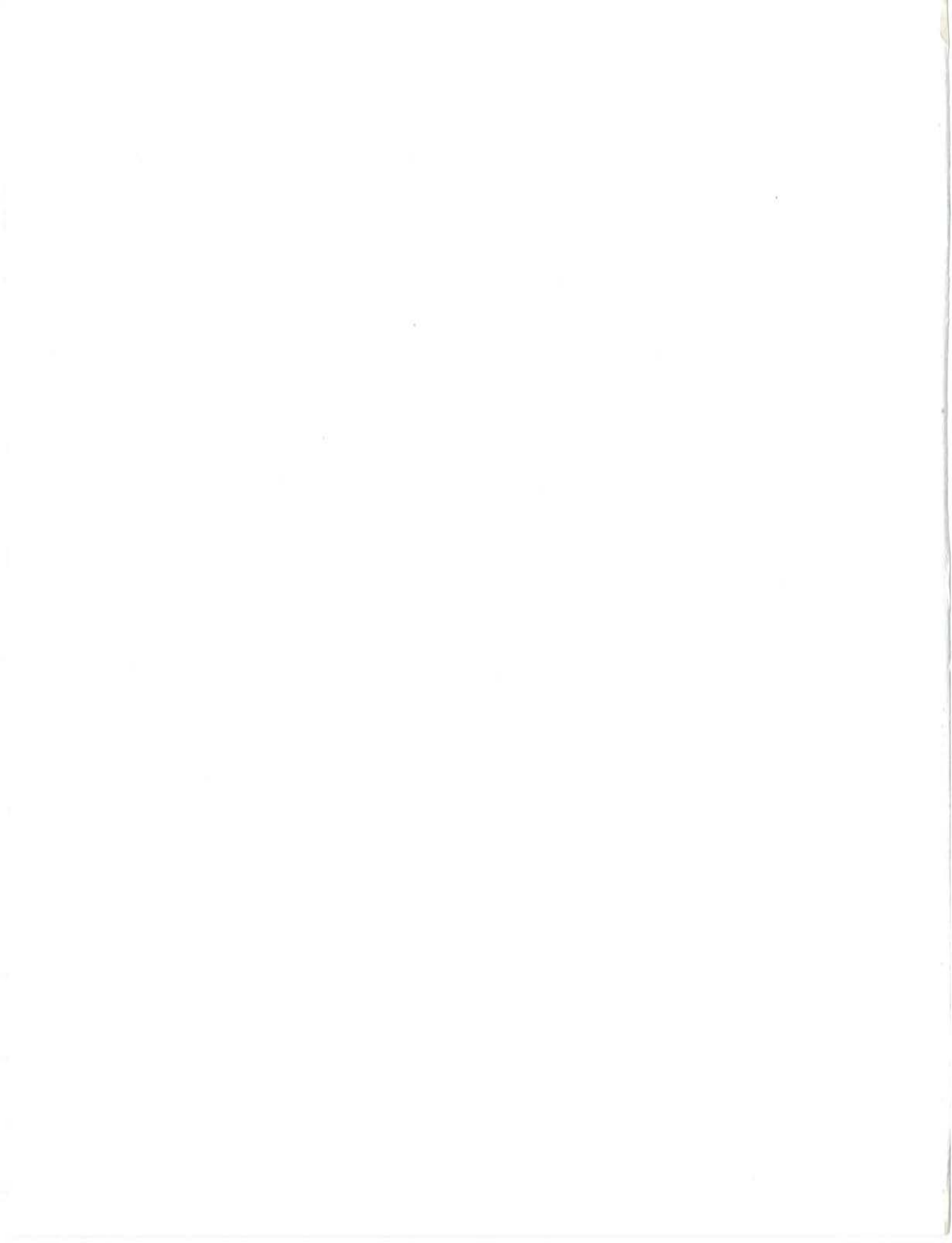

Bandırma vapuru olmalı...

Tarihi kestirmekte güçlük çekiyorum;

İhsan ve Deniz Bilgin'le, ben Amerika'dan döndükten hemen sonra, bizim yazlık evimiz Denizkent'e yaptığımız bir yolculuk vardı; o yolculuksa, 1985 olmalı.

Ama o tarihte hâlâ o kadar genç duruyor muydum?

1860'ların başlarında Kafkas sürgünü meydana gelir. Gupse, "zorunlu göç" sonucu yollara düşer. Onu, sürülen Kafkas halklarını taşıyan teknelerin birinde görürüz. Tekne, Kefken – Adapazarı'nda karaya vurur. Binbir zorlukla Gupse Adapazarı'ndan İstanbul'a ulaşır. Gupse çaresizdir ve yanında Hain'den olan oğlu Yusuf vardır. Kendini tükenmiş hissedenden Gupse, oğlu Yusuf'u Beyazıt'taki "pazar"da satar. Ve satar satmaz da pişman olur. "Vazgeçtim" diye bağırıldığı o trajik an Gupse'nin "bugün"e dirildiği andır.

"Çağrılmayan Yusuf" kitabı satılan çocuk Yusuf'un ve soyunun serüvenidir. Bizler bu serüvene eşlik ederken arka planda da Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasına ve yeni Türkiye'nin kurulmasına tanıklık ederiz.

**dalgın
sular:**

